

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Vztah mezi manželstvím a nesezdaným soužitím v české rodině

Bakalářská práce

Autor: Michaela Eltschknerová

Vedoucí práce: PhDr. Miluše Vítěčková

Datum odevzdání: 6. května 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Vztah mezi manželstvím a nesezdaným soužitím v české rodině“ vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 6. května 2010

.....
Michaela Eltschknerová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Miluši Vítečkové za čas věnovaný této práci, za odborné vedení, za cenné rady a praktické připomínky, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

ABSTRAKT

Cílem mé bakalářské práce bylo porovnat manželství a nesezdané soužití z pohledu několika párů žijících v obou uvedených partnerských svazcích, aby tak mohla být veřejnost seznámena s rozdíly a názory účastníků těchto dvou nejrozšířenějších forem rodinného soužití.

Práce se skládá z části teoretické a praktické. V teoretické části jsem se zaměřila na problematiku rodiny. Zabývám se zde významem pojmu rodina a její definicí. Současně jsem se snažila zmapovat proměny, kterými česká rodina prošla před a po roce 1989. Dále jsou zde rozebrány jednotlivé typy partnerských svazků (manželství a nesezdané soužití), jejich charakteristiky, právní vztahy a zásadní rozdíly mezi nimi.

Smyslem praktické části je porovnat manželství a nesezdané soužití v sedmi oblastech týkajících se chodu a poměrů v rodině. Pro zmapování shody, či rozdílů jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu. Výzkum probíhal formou polostrukturovaného rozhovoru se třemi manželskými a třemi nesezdanými páry, které byly vybrány na základě stanovené charakteristiky. Rozhovor probíhal vždy s každým účastníkem samostatně.

Z výsledků mého šetření vyplynulo, že ve vybraném vzorku výše uvedených typů soužití nejsou žádné specifické rozdíly. Lze tedy říci, že podstatná je v první řadě funkční rodina a v konečném stádiu vůbec nezáleží na tom, zda jsou partneři manželé či žijí-li v nesezdaném soužití.

ABSTRACT

The purpose of my bachelor thesis was to compare marriage and unmarried cohabitation on a sample of several couples in order to inform the general public about the differences and opinions of people living in the most common forms of family life.

The thesis consists of theoretical and practical parts. In the theoretical part I have focused on family issues. I have dealt with the content of the concept of family and with its definition. I have also attempted to map changes undergone by the Czech family before and after 1989. The thesis also describes the individual types of partnerships (marriage and unmarried cohabitation), their characteristics, legal relations and principle differences between them.

The purpose of the practical part was to compare marriage and unmarried cohabitation in seven areas relating to the daily functioning and conditions in families. I have used a qualitative research to map potential similarities and differences. The research was conducted by means of semi-structured interviews with three married couples and three unmarried couples selected based on established characteristics. The interviews were conducted with each individual separately.

The results of my research have shown that the selected sample of the above mentioned types of families did not demonstrate any specific differences. Therefore we can conclude that the functioning family is the most important and in the end it is actually insignificant whether the partners are married or not.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1. SOUČASNÝ STAV.....	8
1.1 Rodina	8
1.1.1 Rodina – pojem, definice.....	8
1.1.2 Proměny české rodiny do roku 1989.....	10
1.1.3 Proměny české rodiny po roce 1989.....	12
1.1.4 Česká rodina – základní fakta.....	14
1.2 Manželství.....	15
1.2.1 Smysl manželství.....	16
1.2.2 Právní vztahy mezi manžely	17
1.3 Nesezdané soužití.....	19
1.3.1 Charakteristika nesezdaného soužití.....	20
1.3.2 Pozitiva a negativa nesezdaného soužití	21
1.4 Manželství versus nesezdané soužití.....	24
2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	26
2.1 Cíl práce	26
2.2 Výzkumné otázky	26
3. METODIKA.....	27
3.1 Metodický postup	27
3.2 Metoda sběru dat.....	27
3.3 Charakteristika vzorku a jeho výběr	28
3.4 Průběh rozhovorů	29
4. PREZENTACE A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	31
4.1 Porovnání vybraných manželských a nesezdaných párů.....	31
5. ZÁVĚR	47
6. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	49
7. KLÍČOVÁ SLOVA.....	53
8. PŘÍLOHY	54

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala téma „Vztah mezi manželstvím a nesezdaným soužitím v české rodině“. Toto téma mne v seznamu nabízených témat ihned zaujalo, neboť otázkou „vzít se, či nevzít“ jsem se ve svém životě v nedávné době zabývala i já sama.

V současnosti se často mluví o tom, že instituce manželství se nachází v krizové fázi, přesto je však svazek manželský i nadále pro většinu lidí důležitý. Současně se však zvyšuje i tolerance veřejnosti vůči nesezdanému soužití. Valná většina mladých lidí formu nesezdaného soužití provozuje již v rámci „chození“, kde se při společném bydlení snaží svého partnera vzájemně poznávat. Pokud ke sňatku nedojde po vzájemné dohodě dříve, tak u těchto párů bývá impulsem k uzavření sňatku otěhotnění partnerky. Ze statistických výzkumů je zřejmé, že se zhruba každé třetí manželství rozpadá, i toto je pravděpodobně jedním z důvodů, proč se rok od roku zvyšuje v České republice počet párů, které zcela popírají význam manželského svazku a po celý svůj život žijí a vychovávají své potomky v trvalém nesezdaném soužití.

V teoretické části své bakalářské práce se v úvodu zabývám definicí a pojmem rodiny. V dalších kapitolách mapuji vývoj české rodiny před a po „Sametové revoluci“ v roce 1989. Poté jsem zapátrala po smyslu svazku manželského a zmapovala některé jeho právní vztahy. Následující část charakterizuje nesezdané soužití a vyčísluje jeho negativa a pozitiva vyplývající z tohoto soužití. Teoretická část je uzavřena kapitolou, která porovnává určité aspekty obou uvedených soužití.

V praktické části bakalářské práce jsem si dala za cíl porovnat dva typy soužití, tedy manželské a nesezdané, z pohledu několika párů žijících v obou uvedených partnerských svazcích, aby tak mohla být veřejnost seznámena s rozdíly a názory účastníků těchto dvou nejrozšířenějších forem rodinného soužití.

1. SOUČASNÝ STAV

1.1 Rodina

Rodina je nezastupitelnou, ale proměnlivou institucí, která je zprostředkujícím článkem mezi společenským a individuálním zájmem. V tradičním prostředí rodiny se utváří většina sociálních vztahů. Během dlouhého historického vývoje se nikdy nepodařilo nahradit instituci rodiny něčím jiným. Rodina je vlastně sociální skupinou, která chrání člověka před tlakem společnosti, formuje jeho osobnost a sociální charakter (Hrušáková, Králíčková, 2006).

Při pohledu na rodinu o 100 let zpět zjišťujeme, že v dominantním postavení byli muži a ženy jim byly podřízeny. Byly na nich závislé a muži s nimi jednali jako s podřadnými, což bylo v té době považováno za správné. Byl to vztah ovládnutí a podřizování se a i přesto byly ženy srdcem a duší rodiny, což se v té době příliš necenilo. To vše se ovšem začíná měnit (Satirová, 2006).

V dnešní době si pod pojmem rodina představíme většinou rodinu nukleární, původní představa velké rodiny byla již z naší mysli vytlačena. Tato nová představa charakterizuje rodinu jako monogamickou, tzn. domácnost tvořenou mužem, ženou a jejich dětmi. Je však třeba zdůraznit, že tento obraz rodiny se stal součástí ideologie společnosti výkonu a zobecněl až po průmyslové revoluci (Možný, 1990).

Rodina v dnešním stavu se výrazně neliší od toho, jak vypadala na počátku naší civilizace. Evropská rodina, její základní struktura i její funkce odkazují k tomu, co tu vždy vlastně bylo a vždy zůstane a nenaruší ji ani kontakty s jinými kulturami a jiným uspořádáním legitimacy reprodukčního procesu (Možný, 2008).

1.1.1 Rodina – pojem, definice

„Chevalier de Jacourt pod heslem rodina uvádí, že je to společnost, jež tvoří základní výbavu a přirozený stav člověka. Rodina je vskutku občanská společnost

ustavená Přírodou: tato společnost je nejpřirozenější a nejstarší ze všech společností: vytváří základ pro národní společnost, neboť lid anebo národ není nic jiného než celek složený z mnoha rodin. Rodina se zakládá manželstvím a je to příroda sama, jež vtahuje člověka do tohoto svazku; z něho jsou pak rozeny děti, jež prodlužují život rodiny, udržují lidskou společnost při životě a nahrazují ztráty, jež v ní způsobuje smrt každý den“ (Možný, 1990, s. 17).

V indoevropských jazycích původ slova rodina poukazuje na její ekonomický základ. Po staletí byly rodinné vztahy založeny výlučně na autoritě, vlastnictví, ale nikdy na lásce. Ve starém Řecku bylo pro rodinu využíváno slovo OIKOS. Tímto slovem byl označován také majetek a bydliště. Z tohoto slova se posléze vyvinulo slovo ekonomie. První známou ekonomii byla ekonomie rodinná, protože vlastnictví bylo vytvářeno v rodině. Aristoteles tvrdil, že rodina se skládá ze tří prvků: mužského, ženského a služebného. Germánské a románské jazyky posléze převzaly pro rodinu označení FAMILIA, které bylo zavedeno původně v latině. Římané ovšem toto slovo používali pouze pro označení všeho majetku domácnosti, nikoli pro označení pokrevních vztahů (Možný, 2008).

Ve společenských vědách je vymezení pojmu rodina dlouhodobým problémem. Pro rodinu existuje mnoho různých definic. Z hlediska postavení ve společnosti, z hlediska sociálních funkcí, jejich vazeb a sociálních procesů, které v rodině probíhají, je rodina obecně charakterizována jako malá skupina lidí, která je spojena manželskými nebo příbuzenskými vztahy a společným způsobem života. Péče o děti je v každém typu společnosti, dokonce i v těch nejchudších, součástí rodinných vztahů (Hrušáková, Králíčková, 2006).

Rodina představuje sociální zařízení, které vytváří soukromý prostor pro reprodukci společnosti, nemění svůj tvar ani vnitřní uspořádání, ochraňuje své členy a vyrovnává tak změny ve svém okolí (Možný, 2008).

Rodinou též může být skupina lidí, kterou spojuje společná historie, současná realita a budoucí očekávání propojených transakčních vztahů. Členové rodiny jsou často vázání biologickou dědičností, legálními manželskými svazky, adopcí či společným uspořádáním života v určitém úseku životní cesty. Pojem rodina může být používán též

vždy, kdykoliv jde mezi blízkými osobami o intenzivní a emocionální vazby, například i když jde o nesezdaný pár nebo o náhradní rodinu atd. (Sobotková, 2001).

O rodině však začínáme mluvit až v momentě, kdy se lidskému páru narodí první potomek, protože pro rodinu je typický pokrevní svazek. Naproti tomu domácnost může být tvořena i párem osob stejného pohlaví a je založena na soužití skupiny osob, která může být spjata jak pokrevně, tak nikoliv (Možný, 2002b). Ovšem je nutné podotknout, že vznik rodiny se nezakládá pouze na manželství, ale o rodinu jde i tehdy, když rodiče dítěte spolu žijí ve společné domácnosti, aniž by uzavřeli svazek manželský. Jako rodina může být chápáno i soužití dítěte pouze s jedním rodičem (Hrušáková, Králíčková, 2006).

„Zvláštnost rodinného systému spočívající v propojení prvků veřejných, sociologických i ryze soukromých, psychologických, vyjadřuje např. Možný (1990): „Rodina je dnes vnímána současně v řádu světa ji obklopujícího jako instituce racionální, pragmatická, funkčně vertikálně hierarchizovaná a kulturně omezující a současně jako zvláštní soukromý svět autenticity, spontaneity, přirozené rovnosti a emotionality“ (Sobotková, 2001, s. 22).

„Zdeněk Rieger a Hana Vyhnálková v publikaci Ostrov rodiny (1996) chápou rodinu jako ekosystém a svébytným poetickým jazykem detailně rozebírají její fungování v mnoha rovinách, zahrnují i dynamické aspekty, tj. změny rodiny v čase“ (Sobotková, 2001, s. 22).

1.1.2 Proměny české rodiny do roku 1989

První světová válka přinesla do českých rodin velmi hluboký pokles porodnosti, naštěstí netrval příliš dlouho. Poté k propadu porodnosti dochází znovu ve třicátých letech v období ekonomické krize. Ale již koncem druhé světové války česká populace z důvodu ochrany před nuceným pracovním nasazením ve Třetí říši nastartovala velký poválečný baby-boom. V zápětí po něm díky komunistickému puči a politickým procesům v letech padesátých nastává opět velký propad porodnosti (Možný, 2002a).

V období po druhé světové válce se Česká republika začala velmi výrazně lišit od ostatních evropských demokratických zemí. Pro všechny státy socialistického bloku byl typický nízký věk vstupu do manželství s následným narozením nejčastěji dvou dětí. Ve valné většině případů musel být sňatek urychlen z důvodu těhotenství partnerky. V tomto období se stává rozvod manželství běžným řešením manželských neshod a status rozvedené ženy má větší váhu, než zůstat ženou svobodnou. Společnost začíná již v této době tolerovat soužití dvou lidí bez uzavření sňatku, zatím však pouze u osob, které již jedním manželstvím prošly. Motivací těchto lidí byly především ekonomické důvody, neboť s dalším sňatkem již nezískávali žádné výhody ze strany státu, jako v případě manželství prvního (novomanželské půjčky, snazší možnost získání bytu atd.), naopak člověk v případě dalšího sňatku mohl o něco přijít, např. o vdovský důchod (Chaloupková, Šalamounová, 2004). V této době dochází u mnoha žen k rozhodnutí věnovat se své profesní kariéře a hromadně tak opouštějí domácnost. Zaměstnání se pro ně stává stejně důležitou rolí jako pro muže. Povaha a obsah pojetí mužských a ženských rolí tak dostává zcela nový tvar (Možný, 2008).

Můžeme tedy říci, že současnou českou rodinu významně ovlivnila koncepce rodinné politiky spojené se základními sociálními cíli a ideály socialismu, která se formovala již od počátku padesátých let dvacátého století. Tyto ideály byly však v praxi realizovány zdeformovaně, protože byly limitovány ekonomickými možnostmi (Hrušáková, Králíčková, 2006).

Ve druhé polovině šedesátých let vstupují do společnosti děti poválečného baby-boomu za naprosto jiných poměrů, než měli jejich rodiče a to zapříčiní vznik zásadních změn v organizaci společenských institucí, potažmo rodiny (Možný, 2008). S příchodem sovětské okupace za Husákovy režimu dochází k prodloužení mateřské dovolené matkám z generace poválečného baby-boomu, což přineslo jednu z největších populačních vln v české historii (Možný, 2002a). Počátkem let sedmdesátých začíná také prudce stoupat počet nemanželských dětí, v této době se již přestává mluvit o manželství jako o monopolu na plození a socializaci dětí (Možný, 2008). Česká rodina se tak (stejně jako rodina v západních civilizacích) na míle vzdaluje modelu křesťanské monogamie se zákazem sexu mimo manželství. Stejně tak dochází i k výraznému

rozlišení pojetí mužských a ženských rolí v rodině (Možný, 2002a).

„*Proměny rodiny od šedesátých let 20. století můžeme tedy shrnout do šesti bodů:*

1. *snížení počtu sňatků (ať už prvních, nebo dalších sňatků) a zvýšení počtu nesezdaných svazků (nebo spolužití);*
2. *nárůst počtu rozvodů a rozchodů;*
3. *nárůst neúplných rodin s jedním rodičem (tj. domácností s jedním rodičem a jedním nebo více dětmi); dále rodin nově složených nebo obnovených (domácnost tvořená párem, jehož alespoň jeden člen má již za sebou nějakou manželskou zkušenost a stará se o jedno ze svých dětí z prvního manželství);*
4. *snížení počtu porodů;*
5. *nárůst mimomanželských porodů;*
6. *nárůst námezdní práce žen, převážně matek, a následně i párů, kde jsou oba manželé zaměstnáni“ (Singly, 1999, s. 87).*

1.1.3 Proměny české rodiny po roce 1989

V devadesátých letech, když se Česko znovu otevřelo světu, vyrovnalo se i zpoždění vývoje dané dlouhou izolací české společnosti od západních civilizací a i u nás tak dochází ke změnám týkajícím se rodiny (Možný, 2008). V zápětí po pádu komunismu dochází i u nás ke změně reprodukčního chování. Dorůstající generace na základě nových ekonomických podmínek odmítají uzavřít sňatek a zplodit potomstvo, případně ho odsouvají do pozdějších let. Výrazně stoupá i počet dětí, které se rodí svobodným matkám. I když manželství uzavírá stále menší počet lidí, rozvodovost nadále stoupá (Chaloupková, Šalamounová, 2004).

Otevření hranic do Evropy a návrat mezi tržní společnosti nám přinesl také znovupřijetí západních kulturních vzorců. Z hlediska našeho tématu to znamená návrat k západoevropskému modelu rodiny, z něhož byla česká společnost na půl století vytlačena (Večerník, Matějů, 1998). Po Sametové revoluci se tak náhle otevírá veřejný prostor a nabízí nové možnosti. Mladé generaci se náhle stává studium dostupnějším, mohou cestovat i podnikat a snaží se tak napodobovat životní styl bohatých západních

společností. Tím pádem se podle západního vzoru přestává na mateřství spěchat. Utváří se nová subkultura, ve které je naprosto normální nemít děti, nebo naopak mít děti bez pevných svazků k určitému otci (Možný, 2002a). Tento trend zasáhl jak muže, tak ženy, jednotlivce i celé rodiny. Rodinná instituce prochází zásadní společenskou změnou. Dle demografických dat je zřejmé, že lidé ve věku do 30 let odkládají manželství i samotné založení rodiny, z toho pak vyplývá následná skladba rodinných domácností a tak i menší množství úplných rodin (Maříková et al., 2000).

V tomto období též dochází k uzákonění rozvodu manželství vzájemnou dohodou, čímž se tak dále snižuje stabilita manželství. Dle statistik se přibližně jedna třetina sezdaných párů z osmdesátých let rozvedla, nebo v nejbližších letech rozvede, neboť největší rozvodovost se vyskytuje po čtyřech letech manželství včetně roků soužití předmanželského. Na straně druhé se rozšiřuje mimomanželské soužití. Podle názorů dotázaných osob se jich tři čtvrtiny vyjádřili k otázce podoby budoucího života v pevném svazku tak, že sňatek je řešením pouze v případě, pokud pár chce mít děti. Tento rozkol mezi manželstvím a rodinným životem začíná být zcela jednoznačný (Singly, 1999).

I přesto pro většinu mladých lidí zůstává sňatek a následné založení rodiny součástí jejich životních plánů. Z větší části je také stále upřednostňován model tradiční dvou dětné rodiny, ale pouze s tím rozdílem, že tyto své životní plány odsouvají do pozdějšího věku a nejprve s partnerem žijí pouze ve společné domácnosti bez oddacího listu (Chaloupková, Šalamounová, 2004).

„To, že si mladí lidé uvědomují ekonomickou stránku osamostatnění a založení vlastní rodiny, dokládá i výzkum zaměřený jen na mladé respondenty do 35 let (Fialová a kol. 2000). Výsledky tohoto šetření nenaznačují, že by manželství a rodina ztrácela v očích mladé generace svou hodnotu. Tyto závěry navozují dojem, že za současným vývojem jsou oba faktory - změna hodnotové orientace i ekonomických podmínek. Tento názor v české literatuře zastává např. M. Kučera“ (Chaloupková, Šalamounová, 2004, s. 14).

1.1.4 Česká rodina – základní fakta

Struktura českých domácností:

Dle tabulky č. 1 je patrné zastoupení jednotlivých typů domácností v letech 1992 a 1996. Vyšetřovaný vzorek se skládal z osob ve věku 18 – 69 let. Během zkoumaného čtyřletého období došlo ke snížení podílu úplných rodin a naopak ke zvýšení domácností jednotlivců. Počty obou typů domácností nepochybně ovlivnila samozřejmě i situace na trhu s byty a také nové styly života mladé generace. Úplné rodiny tvoří 2/3 společně hospodařících domácností, z toho okolo 4 % je tvořeno nesezdanými páry. Výskyt několika hospodařících domácností v jednom bytě je zhruba 5 %. Pro vysvětlení: úplná rodina čistá je rodina tvořená manželským párem bez dětí nebo s dětmi závislými. Úplná rodina smíšená je rodina bezdětná s dalším členem domácnosti, nebo rodina s dětmi, kde je alespoň jedno z dětí ekonomicky aktivní (Maříková et al., 2000).

V tabulce č. 2 je uvedena struktura domácností sezdaných a nesezdaných párů rozdělená podle věkových skupin a její porovnání v letech 1994 a 2002. Zatímco podle výběrového šetření z roku 1994 žilo v nesezdaném soužití 5,7 % respondentů, v roce 2002 to bylo již 8 % respondentů. Snižování podílu manželských párů zcela jasně napovídá, že roste podíl těch, kteří nežijí s parterem. Z tabulky je dále patrné, že na základě odkládání sňatků klesá podíl manželských párů v mladších věkových kategoriích. Dále je viditelné zvýšení počtu nesezdaných párů v kategoriích nad 50 let (Chaloupková, 2006).

Sňatky:

V 70. a 80. letech 20. století zůstalo po celý život svobodných pouze 3 ze 100 žen a 5 ze 100 mužů. V letech 1989 až 2000 na základě odkládání vstupu do manželství se počet sňatků snížil skoro na polovinu. Průměrný věk svobodných nevěst vzrostl od roku 1989, kdy byl 21,8 roků na 26,4 roků v roce 2000 a u svobodných ženichů vzrostl z 24,6 roků na 28,8 roků (Možný, 2002a).

Nemanželské děti:

Počet dětí, které se narodily svobodným matkám v devadesátých letech 20.

století, vzrostl o 76 %, zatímco počet dětí narozených vdaným matkám klesl o 40 %. V roce 2000 žilo v České republice něco kolem 1700 tisíc dětí, z toho se jich narodilo asi 200 tisíc svobodným matkám. Celkem tedy u nás žilo cca 600 tisíc lidí nemanželského původu. Na počátku 21. století je v České republice každé páté dítě narozené mimo manželství. Matkám, které jsou mladší 20 let, se z celkového množství narozených dětí narodí cca 2/3 dětí nemanželského původu, zatímco u matek v rozmezí 25 až 30 let to je jen cca 1/7. Je ale nutné podotknout, že i tak se stále v České republice rodí osm dětí z deseti rodičům v manželském svazku. Co se týče dětí nemanželských, tak valná většina těchto dětí se narodí párům, které jsou sice nesezdány, ale žijí manželským způsobem života ve společné domácnosti (Možný, 2002a).

Podle tabulky č. 3 ze statistické ročenky vyplývá, že počet dětí narozených mimo manželství neustále stoupá a v roce 2007 jich bylo narozeno mimo manželství více jak 1/3 z celkového počtu narozených dětí.

1.2 Manželství

„R. F. Murphy definuje manželství jako trvalý svazek mezi mužem (muži) a ženou (ženami), který partnerům dává vzájemné výhradní sexuální a ekonomické právo a uděluje společenskou totožnost dětem, které z tohoto svazku vzejdou“ (Hrušáková, Králíčková, 2006, s. 48).

Manželství a rodina není v žádném případě synonymum, manželství je vlastně základem, z kterého rodina vzniká (Hrušáková, Králíčková, 2006). 76 % mužů a 68 % žen ve věku 15 – 45 let považují úspěšné manželství za nejdůležitější věc ve svém životě, jen jeden z 10 dospělých lidí považuje manželství za zastaralou instituci (Možný, 2002).

Pokud jde o právní definici manželství, zákon o rodině č. 94/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů, ve své první části v § 1 uvádí, že *„manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí“* (Holub, Nová, Hyklová, 2005, s. 13). Manželství je vlastně jakýmsi právním vztahem mezi mužem a ženou. Aby tento vztah mohl nastat,

musí dojít ke splnění určitých zákonných podmínek. Manželství vzniká dle zákonem stanovené formy a obsahu a může zaniknout jen a pouze za určitých zákonem stanovených podmínek (Hrušáková, Králíčková, 2006).

1.2.1 Smysl manželství

Po smyslu manželství se lidé ptali již od úplného počátku dějin. Křesťanským pojetím manželských vztahů jsou apoštolské listy svatého Pavla. Toto pojetí nejlépe vyjadřuje list svatého Pavla k Efezským, 5, 21–33:

„V poddanosti Kristu se podřizujte jedni druhým: ženy svým mužům jako Pánu, protože muž je hlavou ženy, jako je Kristus hlavou církve, těla, které spasil. Ale jako církev je podřízena Kristu, tak ženy mají být ve všem podřízeny svým mužům. Muži, milujte své ženy, jako si Kristus zamiloval církev a sám se za ni obětoval, aby ji posvětil a očistil křtem vody a slovem; tak si on sám připravil církev slavnou, bez poskvrny, vrásky a čehokoli podobného, aby byla svatá a bezúhonná. Proto i muži mají milovat své ženy jako své vlastní tělo. Kdo miluje svou ženu, miluje sebe. Nikdo přece nemá v nenávisti své tělo, ale živí je a stará se o ně. Tak i Kristus pečuje o církev; vždyť jsme údy jeho těla. „Proto opustí muž otce a matku a připojí se ke své manželce, a budou ti dva jedno tělo.“ Je to velké tajemství, které vztahují na Krista a na církev. A tak i každý z nás bez výjimky ať miluje svou ženu jako sebe sama a žena ať má před mužem úctu“ (Možný, 1990, s. 65).

S tímto tradičním modelem manželství se moc dobře neslučuje soudobé společenské postavení manželství, kde je velký důraz kladen na rovnost mezi pohlavími a na určitou seberealizaci. V dnešní době vstup do svazku manželského předpokládá, že člověk zcela změní svůj dosavadní způsob života, který souvisí s kompromisy a s určitou dávkou tolerance (Kozlová, Tomanová, 2006). Podle toho, jak dnešní lidé vnímají manželství v závislosti na své tzv. svobodě, se rozdělují na:

1. „idealisty“ - myslí si, že je manželství nemůže nijak omezit, do manželství vstoupí ochotně
2. „individualisty“ - uvědomují si, že se budou muset navzájem podřizovat, omezovat

3. „realisty” - uvědomují si, že v manželství přijdou o část svobody, ale jsou ochotni ji tomu obětovat
4. poslední skupinou jsou lidé, kteří si myslí, že by je manželství neomezilo, ale stejně sňatek uzavřít nechtějí, mají k tomu zcela jiné důvody (Fialová et al., 2000).

V pojetí smyslu manželství dochází neustále k různým změnám. Není zcela neznámou informací, že stálost a dlouhé trvání manželského svazku zcela ztratilo důležitost a význam. Je ale nadmíru jasné, že trvání manželství má hodnotu jen tehdy, pokud se partneři i nadále navzájem uspokojují podle svého očekávání (Singly, 1999).

Manželství jako takové plní tři základní funkce, a to funkci sexuálního soužití, výchovu dětí a vzájemné pomoci. V každém stádiu manželství převažuje jedna z funkcí, zatímco ostatní jsou méně důležité. Pokud uzavřou manželství mladí lidé, kteří ještě nemají děti, převažuje funkce sexuálního soužití. Když se do rodiny narodí děti, nejdůležitější funkcí se pak stává výchova. Když děti odrostou a sexuální potřeby partnerů ustupují, nejdůležitější funkcí se stává vzájemná pomoc, neboť tehdy již může být některý z manželů odkázán na pomoc druhého (Choděra, 2002).

V čem tedy spočívá dnešní hodnota manželství, když sňatečnost stále klesá? Podle různých výzkumů má manželství stále vysoký význam pro poskytnutí sociálního zázemí a zajištění citových vazeb a tato funkce je většinou spojována s poskytnutím materiální jistoty partnerům (Česká republika, Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2004).

1.2.2 Právní vztahy mezi manžely

Vztahy mezi manžely vznikají na základě dobrovolného a svobodného prohlášení obou partnerů, že spolu vstupují do svazku manželského. V zákoně jsou velmi podrobně upraveny všechny podmínky a předpoklady vzniku manželského svazku (Hrušáková, Králíčková, 2006).

Podle § 18 zákona o rodině *„Muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji*

důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí“ (Holub, Nová, Hyklová, 2005, s. 34).

Jak je všeobecně známo, manželství je definováno jako trvalé společenství muže a ženy. Trvalost samozřejmě nutně nemusí znamenat až do smrti obou manželů, i když by toto bylo ideální, ale je ho třeba chápat, jako určitou dlouhodobost a jako rozhodnutí obou partnerů žít spolu, a to nikoliv krátkodobě nebo na zkoušku. Tak jako vznik manželství, tak i jeho zrušení lze provést pouze zákonem stanoveným způsobem. Z tohoto důvodu zákon o rodině počítá i s rozvodem (Choděra, 2002).

Pokud je ale manželství harmonické, manželé by měli pečovat nejen o uspokojování potřeb svých blízkých, ale měli by také v rámci majetkového společenství uspokojovat potřeby své vlastní. § 91 Zákona o rodině upravuje vzájemnou vyživovací povinnost mezi manžely a doplňuje tím tak soubor základních práv a povinností muže a ženy v manželském svazku (Hrušáková, Králíčková, 2006).

Vyživovací povinnost mezi manžely je podmíněna vznikem manželství. Cílem je zajištění stejné životní úrovně oběma partnerům, což zahrnuje i potřeby kulturní, sportovní, rekreační a výdaje spojené se zdravotním stavem. Vyživovací povinnost mezi manžely předchází vyživovací povinnosti dětí (Holub, Nová, Hyklová, 2005).

Právo vzájemného zastoupení manželů v běžných záležitostech vzniká manželům ze zákona. Předpokladem vzniku je, že se jedná o běžnou záležitost a tato věc se musí týkat vždy jednoho z manželů, nikoli rodiny nebo jejich potomků (Hrušáková, Králíčková, 2006).

V momentě uzavření manželského svazku vzniká automaticky i institut společného jmění manželů. Je to majetek, který nabyli manželé společně, nebo jednotlivě v době trvání manželství. Výjimku tvoří majetek získaný před uzavřením manželství nebo dar, dědictví, majetek nabytý do výlučného vlastnictví a dále věci vydané v restitucích a věci osobní potřeby. Součástí společného jmění manželů se stávají i závazky vzniklé manželům nebo jednomu z nich během manželství. Výjimkou jsou závazky náležející pouze jednomu z manželů, a také závazky přesahující přiměřenou míru majetkových poměrů uzavřených bez souhlasu druhého manžela. Společné jmění manželů nemůže vzniknout u partnerů žijících v nesezdaném soužití,

v soužití osob téhož pohlaví, ani u manželství zdánlivého (Hrušáková, Králíčková, 2006).

1.3 Nesezdané soužití

Pro partnerské soužití bez uzavření manželství používají odborníci celou řadu označení: „společné soužití“ (living together), „konsensuální svazek“ (consensual union), „dvoustupňové manželství“ (two-step marriage), „kamarádké manželství“ (companionate marriage), „manželství na zkoušku“ (trial marriage), „manželství bez dokladů“ atd. Většina lidí však dnes používá termín „nesezdané soužití“, „nesezdaná kohabitace“ (unmarried cohabitation), nebo také „faktické manželství“ (Rabušic, 2001). Právní řád tento druh rodinného soužití jednotně nepojmenovává, nedefinuje ani jinak komplexně neupravuje (Hrušáková, Králíčková, 2006).

O nesezdaném soužití můžeme tedy mluvit tehdy, když dvě osoby opačného pohlaví spolu trvale žijí ve společné domácnosti a společně hradí náklady na své životní potřeby. Problematice zabývající se nesezdaným soužitím se v dnešní době nevěnuje taková pozornost, kterou by si tato problematika určitě zasloužila. Vzhledem k tomu, že počet osob žijících v takto netradičních svazcích v České republice i ve světě vzrůstá, by bylo dozajista dobré pokusit se odborně tento typ partnerského soužití definovat a případně vymezit základní práva a povinnosti takto žijících osob (Hrušáková, Králíčková, 2006).

Nesezdaná soužití provozují již mladí lidé v podobě krátkodobých soužití, nebo při soužití tzv. „na zkoušku“, kdy většinou následuje sňatek, nebo je toto soužití dlouhodobou alternativou k soužití manželskému. Na rozmach nesezdaného soužití má v moderních společnostech určitý vliv vysoká rozvodovost. Samozřejmostí je i z toho vyplývající pokles sňatečnosti. Vznikem nesezdaného soužití manželství pomalu a jistě ztrácí primární postavení a už není přijímáno jako jediná forma partnerského soužití. Také se postupně ztrácí spojitost mezi manželstvím a reprodukcí (Chaloupková, 2006).

1.3.1 Charakteristika nesezdaného soužití

V řadě různých zemí světa je možné pozorovat, jak je nahrazováno tradiční manželství zcela novými formami partnerského soužití (Chaloupková, Šalamounová, 2004).

Podle Rabušice je v podstatě možné rozlišit čtyři základní podoby nesezdaného soužití:

1. „soužití porozvodové“, to je soužití lidí, kteří prošli rozvodem a nemíní uzavírat další sňatek
2. „soužití snoubenecké“, nastává u těch partnerů, kteří někdy pomýšlejí na to, že se vezmou.
3. „soužití dočasné“, nastává v případě lidí, kteří začínají svou milostnou a sexuální dráhu, nahrazuje dobu „chození“. Nebo vzniká v době po rozvodu, kdy rozvedení ještě nepomýšlejí na nové manželství, ale nechtějí žít sami. Tento vztah může skončit manželstvím, ale také rozpadem kohabitanace a navázáním kohabitanace další
4. „soužití namísto manželství“, je soužitím lidí, kteří nemíní nikdy uzavřít sňatek. Je to forma vztahu, v němž se rodí i děti (Rabušic, 2001).

Ovšem ve většině ostatní literatury se nesezdaná soužití dělí pouze na dva základní typy. Prvním typem je soužití předmanželské. Tento typ soužití mladí lidé chápou jako přechodný stav „chození“ před vstupem do manželství. Je ovšem nutné připomenout, že podle výzkumů nesezdané soužití před svatbou není tak rozšířené, jak by si mladí lidé přáli. V nesezdaném soužití žije asi jen 1/5 těch, kteří mají partnera (Fialová, et al., 2000). Tento typ soužití trvá většinou kratší dobu a končí buď svatbou, nebo rozchodem. Ke svatbě většinou dochází v momentě, kdy se pár rozhodne mít dítě, nebo partnerka otěhotní. Od 70. let 20. století se tento způsob stává populárním a stále více využívaným. Druhý typ nesezdaného soužití je již opravdovou alternativou svazku manželského. Od svazku prvního typu se odlišuje přítomností dětí (Chaloupková, Šalamounová, 2004).

Soužití bez svatby je dnes i u nás běžnou záležitostí. Stále častěji ho praktikují po nějakém čase i mladí věřící, a to i přesto, že se v církvi takové soužití považuje za nemorální, a i přesto, že sami mladí věřící ho často za ideální nepovažují (Šmolka,

2002).

V České republice pocházejí první data o nesezdaném soužití z 1. poloviny 80. let 20. století, kdy byl proveden průzkumu z let 1985 – 1986 mezi snoubenci, kteří v té době uzavírali sňatek. Výzkum byl zopakován znovu v letech 1990 – 1991. Podíl párů, které před sňatkem spolu již nějakou dobu žily a hospodařily, byl v období 1985 – 1986 plných 46 %, o pět let později se zvýšil na 48 % (Rabušic, 2001).

Podle průzkumu „Mladá generace“, který byl proveden v druhé polovině 90. let dvacátého století, bylo zjištěno, že nesezdané soužití je pro dnešní mladou svobodnou generaci přijatelnou a preferovanou formou způsobu života pouze na určitý čas. Skoro 70 % mladých lidí považuje nesezdané soužití za vhodný předstupeň manželství, za tzv. „manželství na zkoušku“, a jen přibližně desetina z nich předpokládá, že by v nesezdaném svazku žila trvale. Podle výsledků šetření není nesezdané soužití ani celoživotní strategií, ani náhražkou manželského svazku, přestože je tak často vnímáno. I názory respondentů nás utvrzují, že je chápáno jako způsob poznávání partnera, zda je pro manželský svazek vhodný (Fialová et al., 2000).

Podle Kiernan (1996) rodiny tvořené partnery žijícími v nesezdaném soužití ve srovnání s páry sezdánými mají v průměru nižší rodinné příjmy, bývá u nich pravděpodobnější příjem podpor a sociálních dávek, většinou bydlí ve státních bytech a muž většinou pracuje v profesích s nižší kvalifikací, či v profesích nekvalifikovaných, případně bývá nezaměstnan (Chaloupková, Šalamounová, 2004).

Jak je patrné z grafů č. 1, 2, 3, 4 podle údajů z šetření životních podmínek v roce 2006 jsou nesezdaná soužití čili faktická manželství zastoupena nejčastěji mezi nezaměstnanými, mezi lidmi mladšího věku, mezi lidmi nejchudšími a naopak nejbohatšími a mezi rodinami bez dětí, nebo naopak s velkým počtem dětí (Český statistický úřad, 2008).

1.3.2 Pozitiva a negativa nesezdaného soužití

Je zcela logické, že právní řád, který je ovlivněný tradičním rodinným pojetím, nechrání ostatní neformální svazky tak, jako chrání instituci manželství (Fetter, 2004).

Vztah párů žijících v nesezdaném soužití není v zákoně o rodině nikterak výslovně zmiňován. Za rodinu považuje pouze rodinu založenou svazkem manželským (Vaculíková, 2003).

V české právní úpravě je používán termín „vztah druha a družky“, ovšem mezi nesezdané soužití a vztah druh – družka není možné psát rovnítko, neboť vztah druh – družka vyžaduje od partnerů, aby učinili jisté formální a administrativní kroky a většina dvojic v nesezdaném soužití nic takového nečiní a dokonce by jim to bylo i proti myslí (Rabušic, 2001).

V zákoně o rodině jsou speciálně upravena práva svobodné matky vůči otci jejího dítěte. Zákon přihlíží k tomu, že neprovdaná matka se dostává do horší finanční situace než žena v manželství. Při nástupu na mateřskou dovolenou klesá matčin příjem a je proto spravedlivé, aby otec dítěte na její výživu přispíval. Matce náleží příspěvek na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a slehnutím (Choděra, 2002). Podle zákona je doba poskytování příspěvku omezena na dobu nejvíce dvou let, přičemž není stanoven počátek této lhůty. Praxe se sjednotila na názoru, že počátek lhůty běží nejdříve od počátku těhotenství a nejpozději porodem. Právo žádat úhradu výše zmíněných nákladů je promlčeno po třech letech ode dne slehnutí (Redakce epravo.cz, 2002).

Naštěstí právní úprava vztahů mezi rodiči a dětmi je založena na skutečnosti rodičovství a ne na existenci manželství (Hrušáková, Králíčková, 2006) a nedělá tak rozdíly mezi dětmi narozenými v manželství a dětmi narozenými svobodným matkám. Zákon, který upravuje alimentární povinnost, na nesezdané páry nepamatuje, počítá pouze se stanoveným okruhem osob tj. děti a rodiče, potomci a předci, rozvedení manželé, neprovdaná matka a otec jejího dítěte (Fetter, 2004).

Ani vyživovací povinnost mezi nesezdanými partnery není výslovně ošetřena nějakým předpisem (Hrušáková, Králíčková, 2006). Vzájemná výživa je partnerům navzájem poskytována jen a jen dobrovolně. Pokud jeden z nich opustí společnou domácnost a druhý nebude schopen se sám uživit, nevzniká mu naprosto žádný nárok na výživné (Fetter, 2004).

Mezi nesezdanými partnery v žádném případě nevzniká ani žádné majetkové

společenství jako je například společné jmění manželů. I když spolu partneři žijí ve dlouhotrvajícím svazku podobnému manželství, nabývají majetek vždy každý do svého výlučného vlastnictví a s ním také mohou samostatně disponovat (Hrušáková, Králíčková, 2006).

Dalším problémem faktických manželství je například to, že nemohou využít právní domněnku existence společné domácnosti jako manželé a podmínky nároku musí vždy prokazovat. Nesezdané páry mají ale vždy tu možnost, že mohou téměř bez výjimky uzavřít manželství a tím se všem souvisejícím problémům vyhnout. (Vaculíková, 2003). Slabší právní ochrana osob žijících v nesezdaném soužití je tedy jakousi daní za odlišný způsob života.

Je však důležité zdůraznit, že i nesezdanému soužití určité právní normy přiznávají poměrně významné právní účinky (Vaculíková, 2003). Pojem druh a družka je užíván například v právu veřejném. Ve sféře práva sociálního zabezpečení je nesezdané soužití muže a ženy postaveno též na stejnou úroveň jako mezi manžely v podstatě proto, aby se nikomu nedostávalo větších či neopodstatněných výhod (Fetter, 2004).

Obdobně i v zákoně o státní sociální podpoře č. 117/1995 Sb. ve znění pozdějších předpisů je také přiznán nárok jak ženě, tak muži v nesezdaném soužití. V § 7 tohoto zákona se zde rodinou rozumí oprávněná fyzická osoba a společně s ní posuzované osoby, pokud spolu trvale žijí a společně hradí náklady na své potřeby (Zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře, 2010). Pro posouzení nároku přiznání dávek státní sociální podpory a stanovení životního minima se příjem druha či družky také započítává do rozhodného příjmu rodiny. Bohužel, čím vyšší příjem, tím méně dávek a v nižší míře. To znamená, pokud přizná svobodná, ovdovělá nebo rozvedená žena pečující o novorozené dítě, že žije s druhem, ztrácí automaticky nárok na výplatu peněžité pomoci v mateřství z nemocenského pojištění. Výjimkou je pojištění důchodové, které poskytuje plnění pouze vztahům formálním, protože pro přiznání vdoveckého a vdovského důchodu je podmínkou existence manželství mezi zesnulým a pozůstalým (Fetter, 2004).

Ani v oblasti práva trestního není na nesezdané soužití zapomináno

(Hrušáková, Králíčková, 2006). Kupříkladu trestní řád uznává druha či družku jako osobu se samostatnými obhajovacími právy (Vaculíková, 2003). Druh či družka obviněného má plné právo odepřít výpověď jako svědek a též má právo napadnout rozsudek odvoláním ve prospěch obžalovaného (Fetter, 2004).

V právu dědickém se druh nebo družka označují jako osoby spolužijící. Osoba spolužijící je taková osoba, která žila ve společné domácnosti se zemřelým před jeho smrtí, která o společnou domácnost pečovala, nebo byla odkázána výživou na zemřelého. Osoby spolužijící dědí až ve druhé nebo třetí dědické skupině, přednost vždy mají potomci zesnulého (Fetter, 2004).

1.4 Manželství versus nesezdané soužití

Pokud jsou v sociologické a demografické literatuře srovnávány rozdíly mezi manželským svazkem a nesezdaným soužitím, většinou jsou otázky zaměřeny na dva okruhy, které spolu vzájemně souvisí tj.:

- 1) kdo vstupuje do manželského svazku a kdo do nesezdaného soužití
- 2) jak se liší charakter soužití v manželském svazku a v nesezdaném soužití (Chaloupková, 2006).

Podle Ridfusse a Vandenheuwela (1990), kteří prováděli demografické porovnávání lidí podle toho, v jakém žijí svazku, je zřejmé, že lidé žijící v nesezdaném soužití se podobají spíše lidem svobodným než ženatým či vdaným (Chaloupková, Šalamounová, 2004) – a to jak z ekonomického hlediska, tak z hlediska reprodukčního. Nesezdaní jsou daleko méně ekonomicky zajištěni a jsou daleko více odkázáni na podporu své původní rodiny. Rovněž podle Manninga a Lichtera (1999) mají rodiče žijící v nesezdaném soužití blíže spíše k svobodným rodičům než k těm, kteří spolu uzavřeli manželství (Chaloupková, 2006).

I podle dalších výzkumů je zřejmé, že nesezdané svazky jsou mnohem méně stabilnější než svazky manželské, a to i v těch případech, když jsou v rodině přítomny děti. K rozpadům rodiny dochází i v případech, že partneri spolu žijí už před uzavřením manželství. I v těchto případech byla pozorována daleko větší rozvodovost než u těch

párů, které vstoupily do manželského svazku přímo (Chaloupková, Šalamounová, 2004).

V řadě dalších studií je zdokumentováno, že se manželství a nesezdané soužití liší v mnoha dalších ohledech. Například rodiny nesezdaných párů s dětmi mají daleko nižší rodinný příjem než rodiny párů sezdaných. V nesezdaných párech má častěji žena vyšší vzdělání než její partner a nesezdaní muži jsou s větší pravděpodobností nezaměstnaní, nebo pracují v méně kvalifikovaných profesích. Oproti tomu manželé si jsou z hlediska věku a náboženství daleko více podobnější (Chaloupková, 2006).

Lidé, kteří se rozhodnou pro nesezdané soužití, to vysvětlují různými důvody. Jedním z nejčastějších uvádějí případný snadnější rozchod, než je tomu v případě manželství. Ženy například uvádějí, že je v tomto typu soužití rovnější rozdělení domácích prací a i celkově větší rovnost než v manželství. Další z důvodů je i přílišná nákladnost svateb (Chaloupková, Šalamounová, 2004).

Podle Beckra je soudržnost manželských párů zajištěna na základě principu specializace rolí a zabraňuje tomu, aby si partneři navzájem konkurovali. Naproti tomu nesezdaná soužití se pojí spíše s větší nejistotou ohledně budoucnosti a s nižšími vzájemnými závazky, protože společné investice s sebou nesou vyšší rizika a neformální svazky postrádají právní ochranu společných investic v případě rozpadu vztahu (Chaloupková, 2006).

2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

2.1 Cíl práce

Cílem mé bakalářské práce je porovnat manželství a nesezdané soužití v určitých aspektech stanovených okruhů z pohledu zúčastněných osob, tzn. z pohledu obou partnerů v páru.

Výsledky mé práce poslouží k informovanosti široké odborné veřejnosti o tom, jaký způsob uvažování mají účastníci různých forem rodinného soužití.

2.2 Výzkumné otázky

Pro následné porovnání názorů zástupců obou forem partnerského soužití jsem stanovila následující okruhy:

- hospodaření
- péče o dítě
- stabilita vztahu
- výhody a nevýhody obou svazků
- původní rodina
- vliv okolí na typ svazku
- představa ideálního typu soužití

Na základě těchto stanovených okruhů bude provedeno porovnání určitých aspektů v jednotlivých oblastech života všech párů a poté srovnání obou typů partnerského soužití.

3. METODIKA

3.1 Metodický postup

K tomuto výzkumu jsem zvolila kvalitativní metodu šetření. Kvalitativní výzkum je nenumerické šetření, kdy výzkumník pracuje se slovy a vychází z toho, jak jsou různé pojmy a vztahy chápány aktéry sociální reality. Podstatou kvalitativního výzkumu nejsou stanovené proměnné a stejně tak nejsou předem stanoveny ani hypotézy. Cílem výzkumu je porozumět sociálním situacím tak, jak jim rozumějí sami dotazovaní (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Pomocí této výzkumné metody jsme schopni získat mnoho informací o malém počtu jedinců a díky volné formě jsme schopni zjistit informace o skutečném stavu věci, proto její závěry mají nízkou reliabilitu – hodnověrnost, ale vysokou validitu – platnost. V kvalitativním výzkumu o množství dat rozhodují respondenti a to tak, že výzkumníkovi řeknou jen to, co považují za důležité (Disman, 2002). Kvalitativní výzkum se hodí pro určité zkoumané oblasti. Např. výzkum, který má za účel odhalit podstatu něčích zkušeností, což je v podstatě náš případ. Kvalitativní výzkum se používá k porozumění tomu, o čem toho zatím mnoho nevíme. Výzkum se týká života lidí, jejich příběhů a chování. S kvalitativním výzkumem je většinou spojena metoda shromáždění údajů pomocí rozhovoru a pozorování. (Strauss, Corbinová, 1999).

Metodu kvalitativního výzkumu jsem tedy zvolila z toho důvodu, že chci porozumět lidem a jejich chování v určitých životních situacích, pochopit jejich vnitřní prožitky a následné jednání. Pokusím se pomocí výzkumu zmapovat chování a jednání vybraných párů a zjistit v čem je jejich vnímání různých situací shodné a v čem se naopak odlišuje.

3.2 Metoda sběru dat

Nejčastější metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu je rozhovor.

Polostrukturovaný rozhovor můžeme definovat jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu jedním badatelem pomocí otevřených otázek. Prostřednictvím tohoto rozhovoru zkoumáme členy určitého prostředí, nebo určité specifické skupiny. Jeho cílem je získání detailních a komplexních informací o studovaném jevu a pochopení událostí, tak jak ho chápou členové dané skupiny. Pomocí otevřených otázek můžeme lépe porozumět pohledu jiných lidí, aniž by byli omezováni pomocí výběru položek v dotazníku. Polostrukturovaný rozhovor nám umožňuje zachytit výpovědi v přirozené podobě a vychází z předem připraveného seznamu témat a otázek (Švaříček, Šed'ová, 2007).

3.3 Charakteristika vzorku a jeho výběr

Výběr výzkumného vzorku nebyl v žádném případě náhodný. Bylo stanoveno několik kritérií, která musí vybraní respondenti splňovat.

Prvním kritériem je věková hranice respondentů, kterou jsem stanovila v rozmezí 30 – 40 let.

Druhým kritériem bylo vzdělání dotázaných. Hledala jsem respondenty, kteří měli ukončené střední vzdělání (tedy střední školu, nebo učební obor s maturitou).

Třetí kritérium byla rodina s dětmi. Bylo nutné, aby současně oba dva partneři byli biologickými rodiči alespoň jednoho dítěte, které mají ve společné péči.

Čtvrtým kritériem bylo, aby všech respondenti žili v podobném sociokulturním prostředí a tudíž měli stejné možnosti, tzn. aby pocházeli z jednoho města.

Výběr párů probíhal na základě metody sněhové koule – kdy respondenty, které jsme získali, požádáme o kontakt na další lidi, které znají a odpovídají našim kritériím (Švaříček, Šed'ová, 2007). Oslovila jsem tedy nejdříve své přátele, zdali se nevyskytují v jejich okolí páry, ať už manželské, tak nesezdané, kteří splňují výše uvedená kritéria.

Při výběru manželských párů nenastal žádný problém, protože v mém okolí se vyskytuje manželských párů splňujících tato kritéria poměrně dost, takže nebylo těžké tři páry oslovit a získat. Horší to bylo s výběrem respondentů z řad nesezdaných párů.

Bohužel jsem neměla zpočátku příliš velké štěstí, neboť dva páry mne okamžitě odmítly, jeden pár, než došlo k rozhovoru, vstoupil do svazku manželského a jeden pár se mezitím rozešel. Nakonec, po spolupráci s lidmi v mém okolí, se mi podařilo sehnat i ostatní nesezdané páry.

Výsledný výzkumný vzorek tvoří tedy tři manželské a tři nesezdané páry a pro následné porovnání byly nakonec vybrány tyto manželské páry:

- Anna 32 let, Marcel 30 let
- Miroslava 39 let, Robert 39 let
- Iveta 38 let, Petr 39 let

a tyto nesezdané páry:

- Lucie 39 let, Miloš 36 let
- Pavla 36 let, Josef 37 let
- Valerie 32 let, Rudolf 39 let.

3.4 Průběh rozhovorů

Rozhovory s jednotlivými respondenty probíhaly v období únor – březen 2010. Místo a čas rozhovoru vždy zvolil respondent, aby vyhovovalo především jemu a v ničem ho neomezovalo. Všechny rozhovory proběhly v domácím prostředí jednotlivých respondentů. Důraz byl kladen hlavně na to, aby rozhovor proběhl s každým partnerem zvlášť a aby si partneři před provedením druhého rozhovoru vzájemně nepředávali informace.

Před každým rozhovorem byl respondent seznámen s tématem rozhovoru, k čemu bude rozhovor sloužit a jaká bude přibližná délka rozhovoru. Všem rozhovorům předcházelo ujištění, že rozhovor je anonymní a identifikace osob nebude v žádném případě možná. Dále jsem se před každým rozhovorem ujistila, že osoby splňují dané požadavky a každého respondenta se dotázala, zdali souhlasí se zvukovým záznamem, který bude použit pro přepis jeho odpovědí (na žádost respondentů byl udělen příslib, že záznam rozhovoru bude po přepsání odpovědí smazán).

Rozhovor vždy probíhal podle předem připraveného záznamového archu

rozhovoru, který tvoří přílohu této práce. Pořadí daných okruhů nebylo nikterak závazné a do vyprávění respondentů nebylo příliš zasahováno.

Celkem bylo provedeno 12 rozhovorů. Tři rozhovory se ženami vdanými, tři se ženami žijícími v nesezdaném soužití, tři rozhovory s ženatými muži a tři s muži žijícími v nesezdaném páru. Průměrná délka jednotlivého rozhovoru byla cca 30 – 40 minut.

4. PREZENTACE A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

4.1 Porovnání vybraných manželských a nesezdaných párů

Hospodaření

Na základě provedených rozhovorů se ukázalo, že ve valné většině domácností má každý z partnerů svůj vlastní bankovní účet. Ovšem většina z dotazovaných respondentů uvádí, že o penězích rozhodují společně a v žádném případě se nejedná o oddělené peníze.

Anna: „Máme každéj svůj účet. Každopádně víme, kdo kolik tam má. Já mám přístup na oba dva účty, Marcel pouze na svůj, ale chodí měsíční výpisy, nebo mi přijde na mobil výpis, takže prostě mu řeknu: Hele, přišlo mi tohle, a ukážu mu to. Nebo výplatnici z práce nechám na stole. Vím, že můžu vybrat tohle, tohle, tohle, zbytek máme na splátky.“

Marcel: „Každéj máme svůj účet, ale finance řeší manželka. Když je třeba koupit něco většího, tak to spolu řešíme. Ze svého vyberu a dám jí to ... předám to do společný kasy a pak to všechno řeší manželka.“

Iveta: „Účty máme rozdělený, ale víceméně finance máme společný. Tak nějak je to rozdělený, že z jednoho účtu se platí půjčky a zbejvá tam něco na osobní spotřebu. Z druhého účtu se zase financuje chod domácnosti a větší nákupy a zase prostě, co zbyde ... je tam nějaký zbytek pro osobní potřebu, ale o věcech, který se nakupují se rozhoduje společně. Teda o větších investicích, ale víceméně i o věcech běžnýho provozu.“

Petr: „Řekněme, že každéj volně hospodaří s malou částí rozpočtu a větší část rozpočtu

je demokraticky hlasována. Každý máme svůj účet, ale neznámá to, že máme každé svoje peníze. U nás nerozhoduje zdroj peněz, u nás rozhodují investice.“

Pavla: *„My máme každé svůj účet. Nemáme podpisový vzor. S tím, že běžně tady Josef ...on mi tu nechává všechno ...on mi to prostě všechno dá ...“*

Josef: *„Máme každé svůj účet, ale vlastně jedeme z jednoho ..., takže k tomu vlastně přes mojí kreditku má přístup Pavla. Takže čerpáme z mého účtu.“*

Lucie: *„Kdo jak má peníze, tak ten nakoupí ...máme každé svůj účet. Co je potřeba, tak platí Miloš. Nedává mi, ale vybírá se z toho.“*

Miloš: *„Já odevzdávám ... už platím automaticky“.*

Z dotazovaných domácností vyšel pouze jeden manželský pár a jeden nesezdaný pár, který hospodaří pouze s jedním společným účtem.

Miroslava: *„Účet máme jeden společně. Vyhovuje nám to. Zatím nebyly žádné problémy. Nebudeme žít naše banky, že jo.“*

Robert: *„Účet máme jeden společně. Myslím si, že to taky není na závadu. Jako, že bysme nějak dělili peníze...ty jsou moje, ty jsou tvoje. Každé disponuje vlastně dispozičním právem k účtu, ale víceméně jelikož jsme ještě furt jako na stromě ..., že bysme jako někde platili kartami, to víceméně řešíme přes hotovost.“*

Valerie: *„Máme účet společný a z toho se platí všechno. Když jsou peníze na účtě, tak se prostě koupí, co je třeba.“*

Rudolf: *„Máme společný účet, a když je opravdu třeba něco většího koupit ...jako třeba, když se nám nedávno rozbila pračka, tak se prostě koupí. Záleží na důležitosti.“*

Z rozhovorů je dále patrné, že v žádné z dotázaných domácností není zcela striktně dáno, že by každodenní nákupy prováděla pouze a jediná žena, jak bylo známo z dob dávno minulých. Dokonce v některých případech nakupují častěji muži než ženy.

Iveta: „Možná větší procento nákupů dělá manžel, než já. Většinou teda nakupuje manžel. Taký je to asi daný tím, že třeba daleko víc jezdí, takže je pro něj snazší třeba nakoupit, než když já jsem celý den doma, nebo když jedu domu až večer z práce. To je závislý na mojí pracovní době.“

Miroslava: „Takhle...já většinou určuju, co se má koupit, ale zase na druhou stranu to většinou kupuje manžel, protože, jak právě jezdí autem, tak většinou mu třeba nadiktuju shopping list ... zajedeš tam, koupíš to a to.“

Rudolf: „Co se týče jídla, tak nakupuju převážně já, protože jezdím každý den do města do práce. Takže každodenní nákup zajišťuju já. Když je třeba udělat větší nákup, tak jedem společně.“

Péče o dítě

Co se týče pečování o děti, tak z jednotlivých rozhovorů zcela jasně vyplynulo, že mezi oběma typy soužití není opět prakticky rozdíl. V obou soužitích to chodí stejně. Otec s dětmi většinou řeší zábavu a sport a matka má zase za úkol vést děti k práci a přípravě do školy.

Anna: „Je pravda, že já nemám většinou moc času a ani náladu na to s nima jít a prát se na posteli a dělat s nima takovýhle kraviny ..., ale je pravda, že když se učíme písmenka a tohle, tak to dělám já. Čili otec je spíš na to hraní a já na ty přípravy do školy.“

Petr: „Když třeba byly děti menší, tak spíš s dětma uklízela pokojíček maminka a tatínek

si s nima povídal, nebo hrál. Přípravu do školy zase dělala z větší části manželka.“

Rudolf: „...a samozřejmě se starám o dceru. Moc rád si s ní hraju a vyprávím jí pohádky. Moc ráda poslouchá a pak vždycky usnu.“

Pavla: „Zase to je všechno daný tím, že je přítel pryč, a když přijede na víken, tak se samozřejmě snaží ...chodíme ...no, když jsou karnevaly jdeme třeba s dětma tančit ... ten víkend trávíme společně.“

Robert: „Co se týče nějakého vzdělávacího procesu a příprav do školy tak musím říct, že bych se tomu až tak věnoval, to asi ne. To je spíš na pani. Já ...spíš to využití volného času dětí. To si myslím, že jsem víceméně obstarával vždycky já. Nějaký ty sporty. K tomu jsem více já ...z důvodu toho, že já jsem více sportovně nadanej a děti chtěly taky něco umět, třeba lyžování a kolo, fotbal a tak.“

K péči o dítě se dá samozřejmě zařadit i pečování o děti v době nemoci a k tomu také náleží i návštěva dětí u lékaře. I v tomto případě se ukázalo, že ani toto není doménou pouze žen.

Petr: „Tak jako domácnost, tak jako finance...prostě tak i péče o dítě. Není daný, že když jsou děti nemocný, tak s nima jde maminka. To není prostě daný.“

Marcel: „Většinou manželka, já se snažim. Když jsou ale nemocný, tak když manželka řekne, tak jim dám kapičky, jinak se staráme asi tak půl na půl, stačí?“

Miroslava: „Co se týče toho lékaře, tak většinou prostě chodí teda manžel, protože si to tak nějak lepší zařizuje v zaměstnání. A co se týče úkolů, tak úkoly třeba většinou kontroluju já a i věci do školy.“

Ale na druhou stranu ta klasická dětská péče, což znamená, aby dítě bylo

umyté, oblečené a nasycené, tak to podle vyjádření dotazovaných opravdu stále zastávají ve většině případů ženy – matky.

Iveta: „ ...tak jsou některý činnosti, který výhradně dělám já. Například uklízení, praní, Řekla bych, že i dost často je to i jídlo pro děti. To neznamená, že manžel nevaří, ale ... Takže když byly děti malé, tak bych řekla, že taková ta dennodenní péče, prostě starat se, aby byly umytý a nakrmený a ...takže to spíš byla moje práce. Manžel taky v té době byl daleko víc v zaměstnání, takže na to ani neměl čas.“

Pavla: *Tak doma dělám všechno já. Je to daný tím, že Josef je celej tejden pryč. Prostě přijede na víkend. Jo, takže veškerý prostě vyřizování, děti, jo ..., ale tak já jsem na to zvyklá. Mě to jakoby nepříjde divný, nebo ...jak ...nějak mě to neobtěžuje. Je to už tak rozjetý, frčí to .*

Valerie: *Tak, jelikož já jsem na mateřské dovolené, mojí povinností je starat se o malou. Tudiž vařím, víceméně přes den se starám o malou a pak nákej ten úklid po večerech.*

Stabilita vztahu

Podle názoru dotazovaných respondentů je patrné, že většina z nich v otázce stability vztahů v žádném případě nevidí rozdíl v typu svazku a tím pádem neupřednostňuje konkrétní typ partnerského soužití. Spíše se ve větší míře přiklání k názoru, že záleží na konkrétních osobách, který tvoří pár a nikoli na typu svazku, ve kterém daný pár žije.

Anna: „Myslím si, že je to celkem jedno. V dnešní době asi určitě je to jedno. Jde o to, jak si ti dva prostě rozumí, buď jsou spolu, anebo nejsou spolu a je jedno, jestli jsou vdaný nebo ženatý. Nejsem přesvědčená o tom, že by jeden typ byl stabilnější než druhý.“

Miroslava: „No, to není tak jednoduchá otázka. Myslím si, že je to hodně individuální, protože prostě někdo to bere jako formalitu, jako jen ten papír a je to úplně jedno. A zase třeba věřící lidi, ty k tomu zase obecně, ale ne taky každé, přistupují, že je to opravdu svazek až za hrob. Nedá se to prostě říct, protože znám třeba lidi, který spolu žili 10 let nesezdaný, pak se vzali a pokračují dál. Tam bylo úplně jedno, jestli ten papír mají nebo nemají. Někdo se zase vezme a za rok se zas rozvede.“

Lucie: „Já si myslím, že jsou všichni otrávení z toho papírování a je úplně jedno, zda jsou sezdaní či nesezdaní. Když to nefunguje, tak to nefunguje. Mně to přijde stejné. Když chce člověk odejít, tak odejde i když je sezdaný.“

Ovšem na druhou stranu je nutno zmínit, že někteří z dotázaných připouštějí, že navenek stabilnějším dojmem může působit manželství, i když ve skutečnosti to tak být nemusí.

Robert: „Myslím si, že v současné době je to postavený na roveň. Já bych vůbec jako nedával nějaký důraz na manželství, nebo tak. Myslím si, že tady jde fakt o ty lidi. Samozřejmě ano. Dejme tomu tu stabilitu může opticky vyvolat, to ano. Jsme manželé, a pokud se teda neshodnem a budem se teda rozvádět, tak si budem házet klacky pod nohy. Jo, tak možná, že dejme tomu, to navenek působí stabilněji. Jo, ale na druhou stranu, pokud jsou lidi kalibru jako já, tak si myslím, že to není podstatný.“

Petr: „Já myslím, že to je individuální, že se najdou jak případy, který budou stabilnější v nesezdaném páru, tak zase naopak. To je těžký. Nemyslím si, že by byly sezdané páry stabilnější, ale stejně tak si nemyslím, že by byly stabilnější nesezdaný. Myslím, že to nemá vliv. Z logiky věci by vyplývalo, že ty sezdaný budou jakoby stabilnější, ale já o tom nejsem přesvědčený, protože je k tomu nic nevede. To je opět o tom, že to nemá žádný vliv.“

Pavla: „Já spíš mám jakoby v sobě to, že ... asi kdybysme se vzali, tak si může říkat to,

že mě má jakoby jistou. Ale to je takový ... to mi přijde ... já nevím. Je to ten přežitek. Teda ... to je to, co má každé zafixovaný. Pro mě je ale úplně stejný, jestli na to mám papír, nebo nemám.“

Výhody a nevýhody obou svazků

Co se týče výhodnosti, či nevýhodnosti obou typů zmiňovaných vztahů, tak respondenti v převážné většině vlastně stanovili pouze jednu výhodu a jednu nevýhodu, které se v opačném typu svazku vlastně prakticky negují. Jedná se tedy o to, že manželství je podle jejich názorů výhodnější v právních záležitostech. Zároveň však nevýhodou je prý pro manželský pár složitější rozchod v podobě zdlouhavého rozvodového řízení. V nesezdaném soužití se vlastně naopak předcházející manželská výhoda a nevýhoda obrací, což znamená, že pro nesezdané páry je podstatně složitější jednání na úřadech v právních záležitostech, ale zase o to prý je jednodušší odchod od partnera při rozpadu vztahu.

Anna: „Už první výhoda je to, že máme společný příjmení a líp se všechno vyřizuje. Myslim úředně. Z úřední stránky je rozhodně lepší manželství, protože když jde o jmění, nebo nějaký takový věci, tak k tomu chtějí jeho a tak. Takhle můžu jít a říct. Manžel je v práci, nemá čas a já to můžu vyřídit, tady mám občanku a je to. To je asi taková hodně velká výhoda. Jinak jako nevýhoda ...kdyby se cokoliv stalo, tak to bude takový delší papírování s tím, že jsme manželé a rozchod by byl složitější.“

Miroslava: „No výhodou, jak jsem už říkala, je to jednání s těma úřadama. Třeba já nevím ...do některých zemích, když přijedou, tak je pomalu ani neubytujou na jednom pokoji, když nejsou manžel a manželka, takže spíš z toho praktickýho hlediska. A nevýhody...to se pak vidí třeba při těch rozvodech, že je to někdy hrozně zdlouhavý a že nejsou schopný se ty dva dohodnout. Jednak teda o děti a ani pak třeba o ten majetek, že se pak jakoby všechno táhne. No a nesezdaný soužití má výhodu, že když by potom došlo ke konci toho vztahu, takže opravdu můžou ty kufírky v uvozovkách vyhodit z okna

a už to prostě nemusej řešit. Prostě kufírky za dveřma a končíme a můžeme se v podstatě druhý den už vrhnout rovnou do novýho vztahu.“

Robert: *„Nevýhodou manželství může být, že není tak jednoduchý odejít. Výhody jsou administrativního rázu. Dejme tomu při řešení čehokoliv s nějakýma úřadama. Při vyzvedávání zásilek je určitě výhoda bejt manžele.“*

Valerie: *„Tak asi to bude jednodušší při jednání s úřadama. Budeme mít stejný jméno. Nevýhoda ...no, že člověk se nemůže ze dne na den sbalit a odejít, že jo, potom se musí tahat po soudech. Soudní jednání jsou zbytečný.“*

Z jiného pohledu k otázce výhod a nevýhod daných svazků přistoupily ženy žijící v nesezdaném soužití. Pojaly to víceméně z hlediska finančního a uvedly, že výhodou například může být u žen samoživitelek též ekonomické zvýhodnění poskytované státem v podobě různých sociálních dávek a příspěvků a naopak nevýhodou, že stát na nesezdané nepohlíží jako na pár v případě důchodů atd.

Lucie: *„Ekonomické výhody ty jsou. Když fungujete jako sama, tak máte nějakou tu korunu navíc. Co mají ty ženský dělat. Když nejsou peníze a platí se nájem, tak je to o ničem. Tak proč toho nevyužít. A jako nevýhoda ...mně přijde nefér, že do přídatků jsou nesezdaní považováni za rodinu a do odpočtů ne.“*

Pavla: *„My jsme na začátku nějakých výhod využili ..., ale nebyly to tak velký výhody. Jediný, čeho do dneška můžeme využít, je příspěvek na bydlení. My nemáme zařízený výživný, takže dávky nepobíráme. Tedy jsme posuzovaný jako rodina. Ale u příspěvku na bydlení je to jinak. To mi není jasné do dneška, podle čeho oni to počítají, protože já přítele přiznávám a přesto mám nárok, protože on tu nemá trvalej pobyt. A nevýhody jsou akorát, že tam nejsou ty vdovský důchody a tyhle věci. Nás na to upozornila mamka, že jako kdyby přítel umřel, tak bych neměla vůbec nic. Takže to já vím.“*

Jeden manželský pár nebyl schopen prakticky žádné výhody a nevýhody specifikovat, neboť se vzájemně shodl na tom, že se jedná pouze o otázku určitého druhu odpovědnosti vůči dětem a partnerovi a nikoli o výhody či nevýhody soužití.

Petr: *„Nespatřuju výhody a nevýhody. Považuju to za otázku odpovědnosti. Když žiju ve svazku manželským, tak se chovám odpovědně. Nevidím v tom žádný zvýhodnění, nebo nezvýhodnění. Řekl bych, že vůči výhodám je to na roveň, že to je pouze zodpovědná záležitost vůči například dětem i teda samozřejmě vůči tomu partnerovi, nebo teda partneri vůči sobě vzájemně. Já to nevnímám jako věc výhodnou a nevýhodnou. Já to vnímám jako věc odpovědnou a nezodpovědnou. To znamená, že ty, co žijou v nesezdaným soužití, jsou nezodpovědný vůči svezm dětem a vůči těm partnerům, ke kterým, jestli něco cítí, tak by měli mít za ně odpovědnost.“*

Iveta: *„Myslím si, že je to o odpovědnosti. Pokud bych si myslela, že ten vztah má pokračovat, tak si myslím, že by mělo následovat manželství a pak teprve ty děti. Pokud se nevemou rozejít se nemusí, ale nemůžou uvažovat o tom, že je to stabilní vztah. Je to prostě jenom něco ...něco jako, že spolu teda jsme, protože nemáme nic jiného. Ale to mi nepřipadá jako vztah. To mi připadá jako nějaký výměnný obchod, ty mi uvaříš a já ti ustelu.“*

Dotazované osoby, které žijí nebo žily v manželském vztahu již delší dobu, zavzpomínaly, že v dobách minulých bylo manželství státem zvýhodňováno a mladým párům byly poskytovány různé výhody.

Iveta: *„Tehdy byly i třeba nějaký finanční výhody, což dneska nejsou. Myslím tím novomanželský půjčky. A myslím, že byly tehdy i nižší daně pro ženatý. Hlavně, když už měli děti. Dneska si myslím, že je to možná opačně, ale úplně se v tom nevyznám.“*

Petr: *„Ono to v podstatě bylo tehdy výhodnější, totiž. To je zajímavost. Bezúročná půjčka startovací, možnost pořízení bytu a tak dále. To je věc, která v současnosti*

není.“

Lucie: „*Hmm ...tehdy byla taky delší mateřská, větší přídavky a tak.*“

Původní rodina

Všichni oslovení respondenti podle svého vyjádření vyrůstali jako děti v úplných rodinách, kde jejich rodiče žili ve svazku manželském. Každý z respondentů má minimálně jednoho a více sourozenců, žádná z oslovených osob nebyla jedináčkem. Podle jejich výpovědí byly ve všech případech vztahy v původních rodinách bez zásadních problémů.

Anna: „*Mám tři sourozence. Všichni jsou starší. Nejstarší je sestra Jana, ta s náma nikdy moc nebyla. Bratři ...no jeden žije ve Starém městě, kde jsem se narodila a druhý bydlí v Jindřichově Hradci a je rozvedený. Otec mi zemřel, je to 14 let, maminka před 4 lety. Byli manželé a celý dětství bylo krásný, fakt. Vztahy byly úžasný. Pamatuju si pár hádek, ale nic závažného.*“

Marcel: „*Mam bráchu a sestru. Sourozenci, vztahy jsou vynikající. A rodiče jsou manželé už 40 let. Měli teď výročí a furt jim to klapě, prostě bomba.*“

Miroslava: „*Takže, mám jednoho bratra. Rodiče vlastně celý život žijou spolu. Jsou manželé. Nikdy tam nebyly žádné problémy, takže v podstatě harmonický dětství. No a s bráchou takový nějaký normální vztahy. Nic, co by stálo za zmínku.*“

Robert: „*Původní rodina ...rodiče ... manželský vztah, rozvedený nebyli. Mám jednoho sourozence, bráchu staršího o kousek než jsem já. Vztahy...myslim si, že by se nějak vymykaly průměru, to rozhodně ne.*“

Valerie: „*Naši žijou v manželství už 30 let. Mám bráchu, staršího, kterež je z maminčina*

prvního manželství. Je o devět let starší. Vztahy s ním si myslím, že jsou velice dobré. S matkou mám velmi dobrý vztah, k otcevi se nechci ani vyjadřovat.“

Rudolf: „Vyrůstal jsem v úplný rodině. Mám o devět let mladší sestru. Fakt, že jsme spolu sourozenci, jsem si začal uvědomovat, až když jsme oba byli dospělí. Vztahy s mou matkou jsou a byly dobré, ale s otcem to skřípalo odjakživa.“

Miloš: „Ano ...moji rodiče jsou stále spolu. Mám ještě bráchu a ten se teď rozvádí ..., nebo už je rozvedenej?“

Josef: „Tak ... moji rodiče jsou stále manželé a mám ještě dvě ségry.“

Iveta: „Rodiče jsou manželé a to od roku 1968. Mám ještě mladšího bratra, který žije společně s rodičema.“

U tří respondentů došlo až v době, kdy už byli prakticky dospělí a samostatní, k rozpadu manželství jejich rodičů. Ale podle jejich slov tato pozdější změna v rodině neměla žádný vliv na výběr jejich budoucích svazků. Jedná se o muže žijícího v manželství a o dvě ženy žijící v nesezdaném soužití, které jsou zároveň pokrevní sestry.

Petr: „Jedna sestra o osm let mladší. Rodiče jsou rozvedený. Rozvedli se, když mi bylo 18 let. Takže se mě to vlastně už moc netýkalo. Otec velmi zaměstnán, v době toho manželství. Rodiče spolu nežijou, ale přátelí se. Otec má novou manželku a matka žije v příležitostných vztazích a přerušovaně žije sama.“

Pavla: „Rodiče jsou po dlouholetém manželství rozvedení. Mám pocit, že už si neměli co říct, když jsme vyrostli, a tak od sebe odešli. Mám sestru a ještě máme bratra, ale ten je taky rozvedenej. Ne, nemyslím, že by nás to ovlivnilo v rozhodování, to určitě ne. My už jsme byli veliký.“

U dvou oslovených osob žijících v nesezdaném soužití předcházelo nynějšímu vztahu manželství, které v obou případech skončilo rozvodem. Oba oslovení mají z předešlého svazku již děti.

Lucie: *„Já byla vdaná osm let. Ted' jsem rozvedená. Z manželství mám dvě děti a ze současného vztahu jedno.“*

Rudolf: *„Jsem rozvedený, mám dvě děti, z předchozího manželství mám syna a ted' v tomhle vztahu se nám narodila holčička. Před dvěma lety.“*

Vliv okolí na typ svazku

V otázce vlivu prostředí se dotazovaní dělí na dvě poloviny. Osoby žijící v manželství byly, ať už vědomě, tak i nevědomky, do jisté míry svým okolím při výběru typu svazku ovlivněni.

Miroslava: *„Tak je pravda, že jak pocházím z toho věřícího prostředí, tak tam to vlastně nebylo tak až úplně zvykem, aby tam byly nesezdaný páry. Tak nějak jsem naznala, že si manžela vezmu a on si veme mě.“*

Anna: *„Spíš asi ano. Možná ...nechci tu nějak říkat, že bych byla vyloženě stará, nebo to, ale já na to prostě věřím. Jako když chci s někým žít a mít s ním děti, tak chci bejt vdaná a to se mi splnilo. A i to, že jsem se vdávala prostě z lásky, aby jednou nemusel někde říkat, já jsem se musel ženit. Nemusel. Vzali jsme se z lásky. Prostě nás to napadlo, a tak jsme to udělali. Nikdy jsem nepřemejšlela o tom, že bych žila v nesezdaným. Věděla jsem, že když budu mít děti, tak že chci bejt vdaná.“*

Marcel: *„Jsem přesvědčeněj o tom, že když rodiče žili v manželství tak já taky. Nikdy jsem o jiným soužití neuvažoval. Ne, ani dřív.“*

Iveta: „Určitě, velice podstatnej. Zaprvé mě nikdy nenapadlo, že by to mělo bejt jinak, než se vdát. Tehdy to tak prostě nešlo. A hlavně to bylo dost neobvyklý, spolu jen tak žít.“

Petr: „Mělo, určitě. Když my jsme vstoupili do svazku, tak to bylo, v uvozovkách, normální. Dalo by se zjednodušeně říct, že příklady táhnou. Možná, že třeba jednak příklady a jednak možná třeba ekonomická podpora a tak dál. Tak to určitým způsobem ovlivňovalo. Ne samozřejmě zásadně, ale prostě tisíc drobností vytváří obraz.“

Naproti tomu u osob žijících v nesezdaném soužití není žádný vliv okolí na výběr jejich svazku z odpovědí zřetelný.

Valerie: „Vůbec žádněj. Tohle jsou věci, který si určuju já sama. Ani babička, která si strašně přála, abych se vdávala, tak neměla šanci.“

Rudolf: „Žádnej. Už jsem si to jednou zkusil. Okolí se snad snaží muj názor respektovat. Nic jiného jim vlastně ani nezbejvá.“

Miloš: „To vůbec nevím. Asi žádněj...já se prostě nechci nějak ...já se prostě nechci ženit.“

Pavla: „Mně ty normy okolí fakt nic neříkají. Mně děsí i to, bejt někde na čas. Tak se ale snažím, protože na druhou stranu nesnáším nedochvilnost. Ale chování prostě podle nějakých tabulek ...My děláme všechno tak, jak to přijde. Prostě já mám pocit, že mě vyhovuje, že je to všechno jinak. Jenom třeba tím, že nejsme manželé. Já se opravdu nechci vdávat. Mně by nikdo nedonutil.“

Představa ideálního typu soužití

Někteří dotazovaní měli ve svých představách o ideálním soužití celkem

jasnou představu a tyto představy byly podle jejich vyjádření ve větší míře naplněny.

Miroslava: *„Tak já nevím. Já jsem prostě v manželství spokojená, tak já jako ten ideální partnerskej vztah mám víceméně doma. Tak nevím, co bych tam tak vytkla. Mě vůbec nic nenapadá ...co by se mi jako nelíbilo.“*

Robert: *„Áha. No když to vezmu kolem a kolem, myslím si, že nejsme daleko od ideálu. Představa je v podstatě, že pokud žijou dva spolu, samozřejmě záleží na tom, jaký jsou povahy, ale pokud je tam nějaká vůle ke kompromisu a ke vzájemné dohodě, tak pak si myslím, že není problém. Ale pokud někdo prostě má ten svůj neústupný názor, tak to si myslím, že asi přímo není představa. Samozřejmě základem je mít nějaký shodný koničky a názor na trávení volného času, a pokud už jsou nějaký takovýhle společný věci, tak potom už jenom jde o to, že ty věci, co nejsou společný, tak je třeba je nějakým způsobem tolerovat. Není důležitý, jestli je to s papírem, nebo bez papíru.“*

Anna: *„Jako je ta moje. Jako je můj partnerskej vztah. Prostě, že se ráno vzbudim, je mi dobře na duši, stále jsem zamilovaná i po těch osmi letech. Manžel mi stále dokáže říct, jak mi to sluší a donýst mi kytku kdykoli, kdy na ní narazí. Je to prostě úžasný. Nehádáme se. Na všem se umíme v klidu pěkně domluvit. Je to prostě ideální. Fakt, jsem prostě šťastná, nic bych neměnila. Vopravdu, já jsem tady takhle šťastná. Jediný, co mě trápí a co občas řešíme, ale taky bez hádek, je nedostatek financí. Jediněj problém, kterej u nás prostě je, je nedostatek financí. Opravdu můžu říct, že fakt mám všechno, co jsem si vždycky přála.“*

Marcel: *„Já si myslím, že je to dokonalý. Myslím si, že jo. Jsou i horší případy.“*

Valerie: *„Aby na všechno bylo spousta času a dostatek peněz, aby se člověk nemusel moc omezovat. Nejlepší by bylo, aby ty peníze tekly samy z nebe. Samozřejmě, když už je to dítě, tak lepší je to manželství, ale kdyby děti nebyly, tak bych to určitě nehrotila. Takže víceméně jsem spokojená tak, jak to je, protože většinu věcí si udělám sama. Ale*

na druhou stranu musím říct, že v momentě, kdy má partner volno, tak vezme vysavač a vyluxuje, postará se o dům. Svoje věci si uklízí a bordel nedělá, takže prakticky jsem spokojená.“

I další představy o ideálním svazku dotázaných byly poměrně konkrétní, ale z jejich odpovědí již nebylo zcela patrné, jestli se jejich představa shoduje se skutečností a není zde úplně jasné, jaký typ svazku je pro ně ideální. Z odpovědí se dá tedy usoudit, že pokud by došlo k úplnému naplnění jejich představ, bylo by pro ně naprosto nepodstatné, jestli žijí ve svazku manželském, nebo jako nesezdaný pár.

Rudolf: *„Hlavně se nehádat, komunikovat spolu a být v klidu.“*

Iveta: *„Moje představa ideálního vztahu? Maximální podpora. Ne snad v tom ve všem s tebou souhlasit, ale vždycky jsem tady s pomocnou rukou a s oporou. A mělo by to být vzájemný. Myslím si, že to je hrozně podstatný, aby tam ta podpora a opora byla, protože, když se nemůžeš na druhého spolehnout, že tě podrží, tak je všechno špatně.“*

Petr: *„Rovnající se rovnice. To znamená, že na jednu stranu se dají požadavky jednoho a na druhou stranu požadavky druhého a to – rovná se – je mezi tím. Není tam, je menší, je větší. Není to jen o představách, ale i o potřebách, požadavcích a všech věcech, který nás ovlivňují. Ne, že jsou stejné, ale to, že kde jeden má mínus, tak ten druhý prostě má přesně to plus. Prostě zámek a klíč, aby to prostě do sebe všechno zapadalo.“*

Pavla: *„Obávám se, že ideální partnerský vztah neexistuje. Vždycky je co vylepšovat. Myslím, že je úplně jedno, jestli je to vztah, nebo svazek. V obou případech se asi lidi, co spolu žijou, chovají stejně. Každý touží po ideálním vztahu ... tak je jasné, že i já mám jasnou představu, která se mi nedaří realizovat. Kromě těch notoricky známejších zásad, jako jsou ...já nevím ... porozumění, tolerance, věrnost, spolehlivost ..., je pro mě nejdůležitější určitá svoboda, nsvázanost, čas pro svoje sny. Ted' si připadám jako*

sobec. Jako, že myslím jen na sebe. Ale vychovávám dvě děti, a tak mám pocit, že už jsem jim dala, co můžu a že je už čas myslet taky na sebe. Prostě pro mě je ideální vztah, když se partneři domluví tak, aby každý z nich měl čas sám pro sebe.“

Josef: „No ...asi všechno souvisí se vším. Ideální vztah je pro mě...asi když se dokáže každá situace vyřešit, aby byla pohoda. A taky tolerance je dost důležitá.“

Lucie: „Já myslím, že ideální vztah je mnohem lehčí budovat, když jsou peníze. Zní to dost blbě, ale všechno se od peněz zkrátka odvíjí. Když nejsou, hádáme se ... je nervozita. Nemůžu ani vyrazit s kámoškou, protože na to prostě nemám. Ale když peníze aspoň trochu jsou, hned je to veselejší. Jezdí se na výlety a tak. Společný zážitky přece spojujou, ne? Abych nemluvila jen o penězích ...pro mě je asi nejdůležitější tolerance. Je fakticky fajn umět odpouštět.“

Miloš: „Já nevím, je toho hodně ...asi důvěra, věrnost ...jo a taky je dobrý, když všechen čas partnerka nevěnuje jenom dětem, pak nezbude čas na partnera a to taky není dobrý.“

Závěrem lze konstatovat, že cíl mé bakalářské práce byl splněn. Výzkum přinesl dostatek materiálu, který mi umožnil porovnání určitých specifických situací, ke kterým dochází prakticky v každé rodině. Na základě výpovědí respondentů zastupujících jak manželské, tak nesezdané soužití byla vytvořena přehledná tabulka č. 4, z které je patrné, jaký je či není rozdíl v typických, námi vybraných, rodinných situacích.

5. ZÁVĚR

Tato bakalářská práce měla za cíl seznámit veřejnost s názory na způsob života jak zástupců manželství, tak zástupců nesezdaného soužití.

K tomuto výzkumu byla zvolena metoda kvalitativní, provedená formou polostrukturovaného rozhovoru a to se třemi manželskými páry a se třemi nesezdanými páry, které byly vybrány na základě předem stanovené charakteristiky.

Bylo stanoveno sedm témat a z následného vyprávění všech dotázaných respondentů jsem se pokusila zmapovat a poté následně porovnat průběh jednotlivých specifických situací probíhajících v obou typech rodin.

Podle mého zjištění se dá říci, že v mém výzkumném vzorku nebyl patrný rozdíl v odpovědích na stanovená témata a v zásadě tedy není na první pohled mezi těmito dvěma druhy soužití prakticky žádný rozdíl.

Podle mého zjištění rodiny nesezdaných párů hospodaří stejně tak jako rodiny manželské, dohromady se společnými penězi. Nejde v žádném případě o peníze oddělené, které by patřily vždy pouze jednomu partnerovi. I ostatní domácí povinnosti mají rozděleny obdobně a většina z nich stále zachovává klasické mužské a ženské role.

V otázce stability vztahu se ani jedna skupina dotázaných nevyjádřila pro určitý typ svazku. Ve valné většině se všichni přikláněli k názoru, že je to vždy záležitostí konkrétních osob v tom daném páru. Je však nutné zmínit, že někteří respondenti byli ochotni připustit, že pocit stability může navenek vyvolávat svazek manželský.

Výhodami a nevýhodami svazků se dotázané manželské páry příliš nezaobíraly, uvedly pouze jednu základní výhodu a jednu nevýhodu. V případě párů nesezdaných je vidět, že ženy jsou více seznámeny se základními výhodami a nevýhodami jejich svazku a to především v oblasti ekonomické. Podle mého zjištění se v těchto případech rozhodně nejedná o tzv. manželství na zkoušku a je zcela zřejmé, že ve většině případů jsou respondenti rozhodnuti v tomto typu svazku setrvat. Domnívám se proto, že by měla naše legislativa brát na takovéto případy zřetel a právně je upravit

na roveň manželství. Je sice pravda, že někteří zástupci nesezdaných se zcela zásadně nebrání případnému vstupu do manželského svazku, ale v páru je vždy jeden, který má představu o budoucím soužití jasnou a to je „život na psí knížku“. Ovšem na druhou stranu tyto „odhodlaní“ jsou schopni připustit, že postupem času se může změnit názor, a to například s ohledem na vstup potomků do základní školy.

Ani co se týče původních rodin, nedošlo k žádným výrazným rozdílům. Dá se říci, že všichni vzešli ze stejného prostředí, což byla rodina s manželstvím rodičů.

Podle názorů dotázaných záleží jenom na konkrétní povaze daného respondenta, zdali se nechal ovlivnit svým okolím při výběru svazku či nikoli.

Samozřejmě je zcela jasné, že každý z nás si v sobě nese nějakou představu o tom, v jakém vztahu by chtěl prožít život. Někomu se jeho sny absolutně vyplní, někomu méně, ale dá se říci, že minimálně polovina oslovených je ve svých vztazích, jak je nyní prožívá, spokojena.

I z dalších odpovědí je patrné, že pokud bychom se rozhodli podrobně sledovat chod domácností dvou rodin, z nichž jedna by žila ve svazku manželském a druhá v nesezdaném soužití a dopředu bychom nevěděli, která je která, tak se prakticky nedá poznat rozdíl, snad jen v případě předložení občanského průkazu.

Svou práci bych tedy ráda uzavřela tím, že muž a žena patří k sobě, jsou si oporou a vychovávají spolu děti, a to i v případě, když jsou podoby jejich svazků různé. V první řadě je to vždy úplná rodina, což je v jakékoli kultuře základem společenského života a zdravého vývoje dětí. A jsem pevně přesvědčena o tom, že je lepší šťastné soužití rodiny nemanželské než soužití rodiny manželské, které dostatečně nefunguje.

6. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. BOLDIŠ, P. 2004. *Bibliografické citace dokumentu podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2: Část 1 – Citace: metodika a obecná pravidla. Verze 3.3.* [online]. 1999–2004, poslední aktualizace 11.11.2004. Dostupné z: <<http://www.boldis.cz/citace/citace1.pdf>>.
2. BOLDIŠ, P. 2004. *Bibliografické citace dokumentu podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2: Část 2 – Modely a příklady citací u jednotlivých typu dokumentu. Verze 3.1.* [online]. 1999–2004, poslední aktualizace 11.11.2004. Dostupné z: <<http://www.boldis.cz/citace/citace2.pdf>>.
3. ČESKÁ REPUBLIKA. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. ODBOR RODINNÉ POLITIKY A SOCIÁLNÍ PRÁCE. 2004. *Národní zpráva o rodině.* Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2004. 224 s.
4. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2008. Nesezdaná soužití – faktická manželství. *Život žen a mužů Analýza dat z publikace Zaostřeno na ženy a muže 2007.* [online]. 8.4.2008 [cit. 2009-10-09]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/1137-07>>.
5. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2009. Narození podle vitality, legitimacy a pohlaví. *Statistická ročenka České republiky 2008.* [online]. 3.3.2009 [cit. 2009-10-16]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/kapitola/0001-08-2008-0400>>.
6. DISMAN, M. 2002. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele.* 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

7. FETTER, R.W. 2004. *Právní poměry druha a družky*. [online]. 10.3.2004 [cit. 2009-10-02]. Dostupné z: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/pravni-pomery-druha-a-druzky-24087.html>>.
8. FIALOVÁ, L. et al. 2000. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. 163 s. ISBN 80-85850-87-7.
9. HOLUB, M., NOVÁ, H., HYKLOVÁ, J. 2005. *Zákon o rodině: komentář a předpisy související: podle stavu k 1.3.2005*. 7. vyd. Praha: Linde, 2005. 748 s. ISBN 80-7201-517-6.
10. HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. 2006. *České rodinné právo*. 3. vyd. Brno: Doplněk, 2006. 398 s. ISBN 80-7239-192-5.
11. CHALOUPKOVÁ, J. 2006. Dohromady, nebo každý zvlášť? Hospodaření s příjmy manželských a nesezdaných párů. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 2006, roč. 42, č. 5, s. 971-986. ISSN 0038-0288.
12. CHALOUPKOVÁ, J., ŠALAMOUNOVÁ, P. 2004. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004. 60 s. ISBN 80-7330-062-1.
13. CHODĚRA, O. 2002. *Partnerství, manželství a paragrafy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002. 108 s. ISBN 80-247-0217-7
14. KOZLOVÁ, L., KUBELOVÁ, V. 2008. *Jak psát bakalářskou a diplomovou práci*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2008, 56 s. ISBN 978-80-7394-112-3.

15. KOZLOVÁ, L., TOMANOVÁ, N. 2006. *Dobrovolné mateřství bez partnera*. [online]. 16.1.2006 [cit. 2009-10-02]. Dostupné z: <<http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2006011603>>.
16. MAŘÍKOVÁ, H. et al. 2000. *Proměny současné české rodiny*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2000. 170 s. ISBN 80-85850-93-1.
17. MOŽNÝ, I. 2002a. *Česká společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 207 s. ISBN 80-7178-624-1.
18. MOŽNÝ, I. 1990. *Moderní rodina (mýty a skutečnosti)*. 1. vyd. Brno: Blok, 1990. 184 s. ISBN 80-7029-018-8
19. MOŽNÝ, I. 2008. *Rodina a společnost*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. 324 s. ISBN 978-80-86429-87-8.
20. MOŽNÝ, I. 2002b. *Sociologie rodiny*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2002. 250 s. ISBN 80-86429-05-9.
21. RABUŠIC, L. 2001. *Kde ty všechny děti jsou?* 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2001. 265 s. ISBN 80-86429-01-6.
22. REDAKCE EPRAVO.CZ (mol). 2002. *Svobodná matka a její nároky podle zákona o rodině*. [online]. 7.3.2002 [cit. 2009-10-02]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/v01/?s1=6&s2=7&s3=0&s4=0&s5=0&s6=0&limit=15&m=1&typ=clanky&back=Array&recid_cl=15947>.
23. SATIROVÁ, V. 2006. *Kniha o rodině*. 2. vyd. Praha: Práh, 2006. 357 s. ISBN 80-7252-150-0.

24. SINGLY, F. de. 1999. *Sociologie současné rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 128 s. ISBN 80-7178-249-1.
25. SOBOTKOVÁ, I. 2001. *Psychologie rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 174 s. ISBN 80-7178-559-8.
26. STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 1999. 196 s. ISBN 80-5834-60-X.
27. ŠMOLKA, P. 2002. *Soužití bez svatby*. [online]. 19.4.2002 [cit. 2009-10-02]. Dostupné z: <<http://www.rodina.cz/clanek2465.htm>>.
28. ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 337 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
29. VACULÍKOVÁ, V. 2003. *Nesezdané soužití*. [online]. Poslední aktualizace 17.06.2003 [cit. 2009-10-05]. Dostupné z: <http://partnerstvi.cz/rp-vaculikova/2_5_nesezdane_souziti.phtml>.
30. VEČERNÍK, J., MATĚJŮ, P. 1998. *Zpráva o vývoji české společnosti 1989-1998*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998. 364 s. ISBN 80-200-0703-2.
31. Zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře. In *Zákony III/2010, sborník úplných znění zákonů a souvisejících předpisů z oblasti pracovního práva k 1.1.2010*. Český Těšín: Poradce, 2010. Sociální zabezpečení, důchodové a nemocenské pojištění. 3. kapitola. s. 182 – 213. ISSN 1802-8284.

7. KLÍČOVÁ SLOVA

Manželství

Nesezdané soužití

Porovnání

Právní vztahy

Rodina

8. PŘÍLOHY

Tabulka č. 1: Zastoupení jednotlivých typů domácností ve výběrových souborech v roce 1992 a 1996

Tabulka č. 2: Struktura nesezdaných a sezdaných párů ve výběrových souborech v roce 1994 a 2002

Tabulka č. 3: Počet narozených dětí v manželství a mimo manželství

Tabulka č. 4: Srovnání manželství a nesezdaného soužití vybraného vzorku

Graf č. 1: Podíl faktických manželství v domácnostech s pracujícími členy podle věku osoby

Graf č. 2: Podíl faktických manželství v domácnostech podle sociálních skupin

Graf č. 3: Podíl faktických manželství v domácnostech rozdělených podle čistých peněžních příjmů na osobu

Graf č. 4: Poměr nesezdaných a sezdaných soužití podle počtu nezaopatřených dětí

Záznamový arch rozhovoru

Tabulka č. 1: Zastoupení jednotlivých typů domácností ve výběrových souborech v roce 1992 a 1996 (v %)

Typy domácností	1992	1996
Čistá úplná rodina	54,3	51,3
Smišená úplná rodina	14,9	14,3
Čistá neúplná rodina	3,6	4,2
Smišená neúplná rodina	5,2	5,5
Nerodinné domácnosti	0,5	0,5
Domácnost jednotlivce - muži	6,9	8,2
Domácnost jednotlivce - ženy	14,6	16,0
Celkem	100,0	100,0

Zdroj: Příjmový mikrocensus 1996 a 1992 (Maříková et al., 2000)

Tabulka č. 2: Struktura nesezdaných a sezdaných párů ve výběrových souborech v roce 1994 a 2002 (v %)

Věk partnerů	1994		2002	
	Nesezdané soužití	Manželství	Nesezdané soužití	Manželství
Forma soužití	5,7	64,2	8,0	55,1
18-25 let	46,2	9,2	22,4	2,6
26-33 let	13,5	17,7	21,5	14,1
34-41 let	17,3	21,6	14,0	17,6
42-49 let	17,3	18,7	11,2	21,6
50-57 let	3,8	16,0	16,8	14,4
58 a více let	1,9	16,8	14,0	29,7

Zdroj: ISSP 2002, ISSP 1994 (Chaloupková, 2006)

Tabulka č. 3: Počet narozených dětí v manželství a mimo manželství

Narození	2000	2003	2004	2005	2006	2007
v manželství	71 118	66 972	67 825	69 802	70 572	75 095
mimo manželství	19 792	26 713	29 839	32 409	35 259	39 537

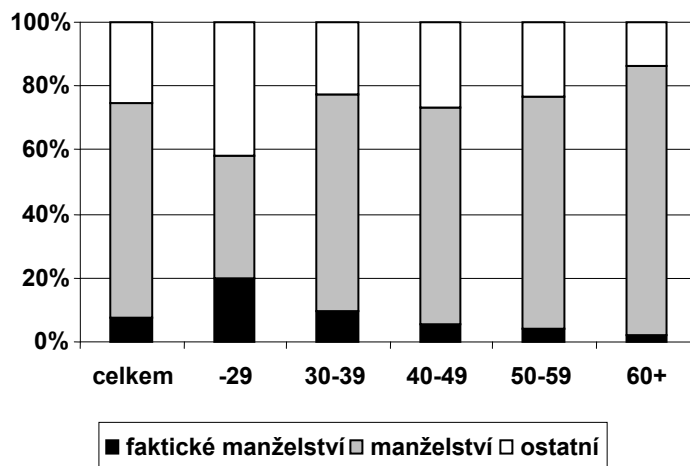
Zdroj: Statistická ročenka České republiky 2008 (Český statistický úřad, 2009)

Tabulka č. 4: Shrnutí shodných názorů v párech manželských a nesezdaných ve vybraném vzorku

	Manželství	Nesezdané soužití
Hospodaření	2x každý svůj účet, ale hospodaří společně 1x společný účet	2x každý svůj účet, ale hospodaří společně 1x společný účet
	2x každodenní nákupy provádí muž	1x každodenní nákupy provádí muž
Péče o dítě	1x každodenní péče – pouze matka 2x společná péče rodičů	2x každodenní péče – pouze matka 1x společná péče rodičů
	3x zábava dětí – otec	2x zábava dětí – otec
Stabilita vztahu	1x stabilita je individuální záležitost 2x manželství působí navenek stabilněji	2x stabilita je individuální záležitost 1x manželství působí navenek stabilněji
Výhody a nevýhody obou svazků	2x výhoda – právní záležitosti nevýhoda – těžší rozchod 1x neexistují výhody a nevýhody, je to pouze o zodpovědnosti	1x výhoda – lehčí rozchod nevýhoda – právní záležitosti 2x výhoda – sociální dávky nevýhoda – odpočty, důchody
	1x zvýhodnění mladých párů státem v dřívějších dobách	1x zvýhodnění mladých párů státem v dřívějších dobách
Původní rodina	3x úplná rodina, manželství rodičů	3x úplná rodina, manželství rodičů
	1x rozpad manželství rodičů v dospělosti respondenta	2x rozpad manželství rodičů v dospělosti respondenta
		2x nynějšímu vztahu předcházelo manželství, děti a rozvod
Vliv okolí na typ svazku	3x vliv okolí značný	3x není patrný žádný vliv okolí
Představa ideálního typu soužití	2x prožívání své představy ideálního vztahu 1x představa konkrétní, pravděpodobně nevyplněná	1x prožívání své představy ideálního vztahu 2x představa konkrétní, pravděpodobně nevyplněná

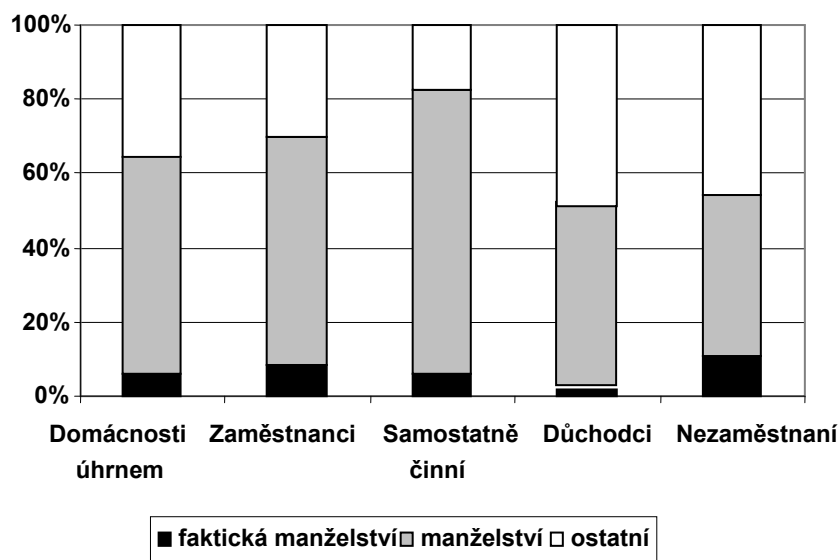
Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 1: Podíl faktických manželství v domácnostech s pracujícími členy podle věku osoby

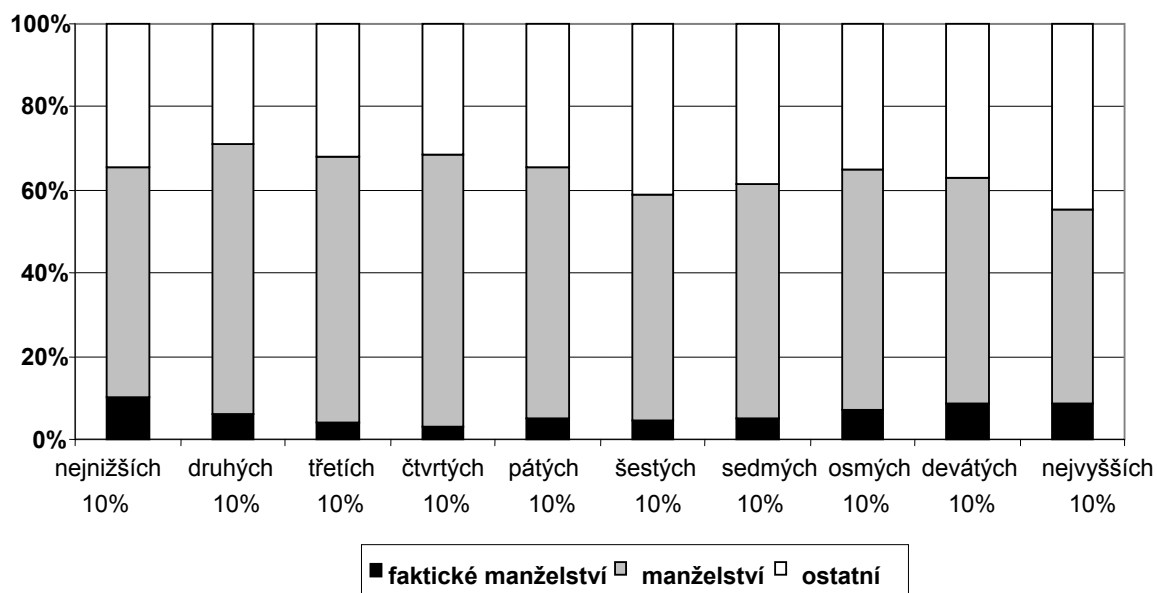
Zdroj: EU SILC 2006 (Český statistický úřad, 2008)

Graf č. 2: Podíl faktických manželství v domácnostech podle sociálních skupin

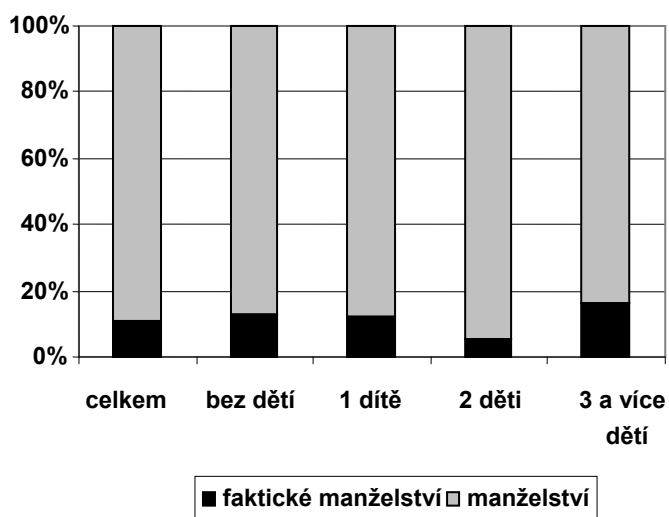
Zdroj: EU SILC 2006 (Český statistický úřad, 2008)

Graf č. 3: Podíl faktických manželství v domácnostech rozdělených podle čistých peněžních příjmů na osobu

Zdroj: EU SILC 2006 (Český statistický úřad, 2008)

Graf č. 4: Poměr nesezdaných a sezdaných soužití podle počtu nezaopatřených dětí

Zdroj: EU SILC 2006 (Český statistický úřad, 2008)

Záznamový arch rozhovoru

- vyprávěj mi nyní o sobě – jsi svobodný, ženatý, rozvedený, děti, povolání, víra atd.
- pověz mi o své původní rodině – rodiče, sourozenci, vztahy atd.
- pověz mi, jak to chodí u vás doma, kdo co dělá, jak to máte rozděleno, jak se na tom případně domlouváte a jak jsi s tím spokojen
- co tvoji rodiče, jak to bylo rozděleno u nich
- jak je to u vás s financemi, jak se domlouváte, když je třeba koupit něco většího
- jak je to u věcí denní potřeby – jídlo, drogerie
- když si chceš jít sednout s kamarády, jak je to a jak jsi s tím spokojen
- je podle tebe stabilnější manželství nebo nesezdané soužití a proč
- jaké mělo tvé okolí vliv na výběr tvého typu partnerského soužití
- myslíš si, že dítě potřebuje a že je pro ně důležité manželství rodičů
- máte s partnerem společné koníčky
- jak často a při jakých příležitostech se stýkáte se svými rodinami
- co říká tvůj partner na tvé rodiče a jaký mají spolu vztah

- co říkáš ty na rodiče svého partnera a jaký máte spolu vztah
- v čem spatřuješ výhody a nevýhody manželství a nesezaného soužití
- jaký je podle tebe rozdíl mezi manželstvím a nesezdaným soužitím
- jak máte s partnerem rozdělenou péči o děti, jak to u vás chodí
- myslíš, že máte s partnerem stejné představy o formě vašeho soužití
- jaká je tvá představa ideálního partnerského vztahu